

SEKTORSKA ANALIZA

za utvrđivanje prioritetnih područja financiranja programa i projekata od interesa za opće dobro koje provode udruge i druge organizacije civilnoga društva iz javnih izvora u 2023. godini*

NAZIV TIJELA DRŽAVNE UPRAVE,
UREDA VLADE RH ILI JAVNE INSTITUCIJE

Zaklada "Kultura nova"

1. PODRUČJA FINANCIRANJA PROJEKATA I PROGRAMA UDRUGA/ORGANIZACIJA CIVILNOGA DRUŠTVA U 2023. GODINI

1.1. Navedite kojim područjima djelovanja udruga/organizacija civilnoga društva planirate pružiti financijsku (i nefinancijsku) podršku u 2023. godini:

	1. Branitelji i stradalnici		7. Ljudska prava		13. Tehnička kultura
	2. Demokratska politička kultura		8. Međunarodna suradnja		14. Zaštita zdravlja
	3. Duhovnost		9. Obrazovanje, znanost i istraživanje		15. Zaštita okoliša i prirode
	4. Gospodarstvo		10. Održivi razvoj		16. Zaštita i spašavanje
	5. Hobistička djelatnost		11. Socijalna djelatnost		17. Ostala područja djelovanja (navesti koja:)
x	6. Kultura i umjetnost		12. Sport		

(područja djelovanja navedena su prema Klasifikaciji djelatnosti udruga sukladno Pravilniku o sadržaju i načinu vođenja Registra udruga Republike Hrvatske i Registra stranih udruga u Republici Hrvatskoj, NN 4/2015, 14/2020 i Zakonu o udrugama, NN 74/14, 70/17, 98/19)

* Analiza problema po sektorima izrađuje se kao podloga za pripremu natječaja i javnih poziva za dodjelu bespovratnih sredstava (uključujući i nefinancijske podrške) programima i projektima od interesa za opće dobro koje provode udruge i druge organizacije civilnoga društva u 2023. godini financiranih iz javnih izvora na nacionalnoj razini

2. UTVRĐENI PROBLEMI: PREGLED PRIORITETNIH PROBLEMA I POTREBA KOJE TREBA RIJEŠITI U 2023. (TEMELJEM INFORMACIJA SADRŽANIH U TEMELJNIM STRATEŠKIM DOKUMENTIMA)

2.1. Navedite prioritete probleme u području/ima nadležnosti Vaše institucije koje planirate rješavati financiranjem projekata i programa udruga/organizacija civilnog društva. Opis problema obrazložite koristeći konkretne mjerljive pokazatelje trenutnog stanja i željenog stanja odnosno rješenja, specificirajući izvor gdje su takvi podaci dostupni. Pokazatelji mogu biti informacije iz usporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci.

Opis problema:

Godina 2020. donijela je mnoge promjene i u sektoru kulture na globalnoj razini. On je naime drastično pogođen pandemijom COVID-19. Godine 2022. započeo je rat u Ukrajini koji je uzrokovao preslagivanje globalnih geopolitičkih odnosa. Te su se krize naslonile na već postojeće višegodišnje stanje nestabilnosti izazvane ekološkom urgentnošću, godinama izbjegličkih i migrantskih kriza proizašlih iz permanentnih sukoba u Siriji, Jemenu, Afganistanu i drugdje u svijetu. Današnje krize nisu izolirane kategorije, one postaju trajno stanje koje strukturiraju suvremeno društvo, političke odnose i ekonomska kretanja te imaju brojne posljedice na razvoj kulture.

Globalna kretanja, a posebice ona unutar Europske unije i europskog kontinenta izravno utječu na okolnosti u Hrvatskoj u svim njezinim područjima. Pandemija je u 2020. utjecala na slabljenje hrvatskog gospodarstva, a pad je u 2020. bio veći nego 2009. godine kada je nastupila jedna od najvećih globalnih financijskih kriza čije su posljedice u Hrvatskoj bile vidljive nekoliko godina. Financijski učinak pandemije na proračun u srpnju 2021. iznosio je preko 32 milijarde HRK. Teška gospodarska situacija je u Hrvatskoj pojačana i razornim potresima koji su tijekom 2020. pogodili središnju Hrvatsku (Zagreb i okolicu te Banovinu), a čija je šteta procijenjena na iznos od 129 milijardi HRK što je gotovo iznos cjelokupnoga godišnjeg državnog proračuna. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku (DZS) Republike Hrvatske, ukupni pad BDP-a je u Hrvatskoj u [2020.](#) iznosio 8,4 %, ali je već u [2021.](#) ostvario osjetan rast u odnosu na 2019. u iznosu od 1,5 %, kao i u prvom tromjesečju [2022.](#) kada je BDP bio realno veći za 7,0 % u odnosu na isto razdoblje 2021. Međutim, ovaj oporavak hrvatskog gospodarstva je kao i drugdje u Europi i svijetu suočen s nadolazećom krizom uzrokovanom i ratom u Ukrajini, što je već u 2022., prema podacima [DZS-a](#), dovelo do toga da su cijene dobara i usluga za osobnu potrošnju u srpnju 2022. u odnosu na srpanj 2021. na godišnjoj razini, u prosjeku više za 12,3 %. Koliko će Hrvatska imati kapaciteta da se odupre nadolazećoj krizi nestašice i rasta cijena energenata te daljnjem rastu cijena treba vidjeti u nadolazećim mjesecima, ali može se pretpostaviti da će biti zahtjevno djelovati u neizvjesnim uvjetima inflacije, nastavka pandemije i rata u Europi.

Praćenje ekonomske dinamike važno je jer izravno utječe na pravce kretanja i razvoja kulture, bilo da je riječ o onom dijelu kulture u koju se ulažu sredstava iz javnih proračuna ili onom koji nastoji opstati na tržištu koje je u hrvatskom kontekstu iznimno malo i nerazvijeno što uzrokuje sve veće pritiske na javne proračune u kulturi (državne, regionalne i gradske). O tome koliko su pandemija i potresi utjecali na kulturni sektor u Hrvatskoj moguće je dobiti uvid iz [istraživanja](#) koje je Zaklada "Kultura nova" u suradnji s Ministarstvom kulture i medija RH provela i objavila 2021. To je istraživanje potvrdilo zaključke mnogih drugih sličnih istraživanja i studija objavljenih u pandemiji o tome da je kulturni sektor jedan od sektora koji je pretrpio najveće negativne učinke pandemije. Ta je pogođenost izravna posljedica toga da se kulturno-umjetničko djelovanje velikim dijelom odvija u javnim prostorima za kulturu (galerije, kazališta, kinodvorane, koncertne dvorane, kulturni centri, muzeji, itd.) i kroz organiziranje javnih kulturno-umjetničkih događanja (izložbi, filmskih projekcija, kazališnih predstava, koncerata, i sl.), odnosno u direktnom je dodiru i komunikaciji s publikom koja uživo prati događanja u fizičkom prostoru.

Nove okolnosti koje su nastale kao posljedica pandemije suočile su kulturni sektor s novim izazovima koji su se naslonili na već vidljivu ranjivost kulturnog sektora. Ta je krhkost kulture već dulje, i prije pandemije, bila tema lokalnih, nacionalnih i međunarodnih rasprava o značenju, ulozi, poziciji, shvaćanju i načinima funkcioniranja kulture i kulturnog sektora. S obzirom na težak položaj mnogih umjetnika, kulturnih profesionalaca i organizacija u kulturi i prije pandemije, mjere fizičkog distanciranja i zabrane okupljanja, iako u Hrvatskoj daleko liberalnije nego u brojnim drugim europskim zemljama, drastično su utjecale na kulturni sektor. Posebno su utjecale na samozaposlene, privremeno zaposlene, zaposlene na pola radnog vremena i u drugim nestandardnim oblicima rada te profitne i neprofitne organizacije u privatnom i civilnom sektoru koje nemaju osiguranu institucionalnu potporu, već su prepuštene projektnoj logici financiranja i dinamici tržišta.

U Hrvatskoj, kriza uvjetovana pandemijom pojačala se nakon niza razornih potresa u središnjoj Hrvatskoj. Materijalna šteta i oštećenja nepokretnih i pokretnih kulturnih dobara, sakralnih objekata i inventara, dekorativnih elemenata zgrada i umjetničkih zbirki dodatno su opteretili kulturni sektor kako kroz planiranje pristupa obnovi, samu obnovu i financiranje te osiguravanje rada u oštećenim i/ili zamjenskim prostorima tako i kroz značajno povećanje osjećaja ugroženosti i tjeskobe kod mnogih umjetnika i kulturnih radnika, što potvrđuju i podaci istraživanja koje su proveli Zaklada i Ministarstvo kulture i medija.

Međutim, ti se podaci odnose samo na prvu godinu pandemije te bi bilo poželjno provesti novo istraživanje kako bi se stekao uvid u dugoročne negativne učinke pandemije i potresa na kulturni sektor. Kada je riječ o organizacijama civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti i njihove trenutne ugroženosti, dovoljan je već i podatak o primjerice padu ukupnih prihoda prijavitelja na javne pozive Zaklade "Kultura nova" u 2020. i 2021. godini u odnosu na 2019. U kontekstu inflacije i nadolazeće ekonomske krize, nedostatni prihodi će dodatno opteretiti organizacije civilnog društva jer već godinama djeluju u nestabilnim radnim uvjetima koji kontinuirano iscrpljuju ljudske resurse civilnog sektora u kulturi.

Zaklada "Kultura nova" jedina je institucija koja je u potpunosti posvećena razvoju civilnog sektora u suvremenoj kulturi i umjetnosti. Kao javna zaklada osnovana sa svrhom pružanja financijske i stručne podrške tim organizacijama ona predstavlja ključan element njihove stabilnosti, a posebice u vremenima akutne krize. S obzirom na ograničene prihode od igara na sreću, Zaklada kontinuirano od svog osnivanja nije u mogućnosti odgovoriti na raznolikost i brojnost potreba organizacija civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti. U nadolazećim neizvjesnim i nestabilnim vremenima taj će zadatak osiguravanja stabilnosti djelovanja OCD-a u suvremenoj kulturi i umjetnosti biti sve teže ostvariti s istim prihodima od igara na sreću. Naime, uzimajući u obzir očekivani nastavak pada ili, u boljem slučaju, stagnaciju prihoda tih organizacija iz javnih proračuna, posebice na lokalnim razinama, ali i činjenicu da će državni proračun i u 2023. biti pod velikim opterećenjem, uloga i važnost Zaklade za opstojnost i održivost organizacija civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti postaje još važnija. Stoga rast prihoda od igara na sreću za programski rad Zaklade može predstavljati presudan čimbenik za stabilnu budućnost organizacija civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti.

Osiguravanje daljnje potpore za oporavak i stabilnost djelovanja organizacija civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti posebno je važno jer one danas predstavljaju najevidentniji primjer kulturne demokracije u Hrvatskoj. Naime, te su organizacije iznikle upravo iz potreba zajednice, inicirali su ih građani, pa je njihovim formaliziranim djelovanjem u vidu neprofitnih udruga i umjetničkih organizacija potaknuto kulturno i umjetničko izražavanje građana, aktivno sudjelovanje i angažman zajednice u kulturi te profesionalizacija njihovog djelovanja, a brojne su organizacije okrenute stvaranju suvremene kulture i umjetnosti.

Kroz suvremene kulturne i umjetničke prakse te organizacije istražuju granice disciplina i područja, uspostavljaju nove pristupe i kretanja, poduzimaju estetske i konceptualne iskorake, na inovativan način koriste materijale, metode, formate i medije te sveukupno otvaraju nove poglede i shvaćanja u svijetu umjetnosti i kulturi.

S obzirom na to da suvremena kultura i umjetnost može biti usmjerena i prema društvenom angažmanu, mnoge su organizacije orijentirane upravo na zajednicu i aktivno sudjelovanje i angažman različitih društvenih skupina u kulturi čime otvaraju teme delikatne u društvu i artikuliraju raznovrsne probleme s kojima se suvremeno društvo susreće. Organizacije tako kroz različite pristupe, formate i kanale djelovanja u suvremenoj kulturi i umjetnosti omogućavaju građanima uključivanje u različite kulturne aktivnosti, čime podižu svijest građana o važnosti njihova angažmana i aktivnog sudjelovanja u kulturi.

Stoga se paradigma kulturne demokracije, koja je u diskurs kulturnih politika uvela pojmove kulturne raznolikosti i kulturnog razvoja, upravo kroz djelovanje civilnog društva u kulturi očituje u nastojanju da se osiguraju pravo na kulturu kroz pristup kulturi te sudjelovanje i angažman građana u kulturi, a koje pritom ne relativiziraju umjetnost, odnosno u čijem se djelovanju nastoji uspostaviti ravnoteža između umjetničkih vrijednosti i autonomije te sudjelovanja i angažmana građana u kulturi. Sloboda umjetničkog izražavanja, kao i nastojanje da se postigne veća ravnopravnost između različitih društvenih skupina te stvore temelji za sudjelovanje građana i organiziranih kolektiva u svim aspektima kulture, uključujući procese donošenja odluka, predstavljaju ključne mehanizme naprednih demokracija, a ujedno su sastavni dio prirode djelovanja udruga i umjetničkih organizacija koje stoga danas predstavljaju glavne nositelje kulturnog razvoja i izgradnje demokratskih institucija. Iz tih razloga upravo organizacije civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti predstavljaju važnu polugu otpornosti i budućeg oporavka društva nakon globalne krize izazvane pandemijom COVID-19, okolišnom urgentnošću i ratom, a pružanje podrške za njihov oporavak, stabilan i održiv razvoj od presudne je važnosti za njihov daljnji kvalitetan programski rad sa i za zajednicu.

S obzirom na to da je uloga Zaklade pružanje financijske i stručne podrške organizacijama civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti i da predstavlja jedino javno tijelo koje je u potpunosti usmjereno isključivo prema osiguravanju kvalitetnijih uvjeta za rad udruga i umjetničkih organizacija u suvremenoj kulturi i umjetnosti, Zaklada je u okviru Programa podrške definirala programska područja i kategorije kroz koje odgovara na prioritetne probleme i potrebe u ovom sektoru, dok je u okviru Programa za istraživanje i razvoj razvila programe, projekte i aktivnosti kojima se također doprinosi rješavanju problema i potreba ovog specifičnog kulturnog polja. Na temelju provedenoga istraživanja o utjecaju pandemije COVID-19 i potresa na kulturni sektor u Republici Hrvatskoj kao i prethodno provedenog istraživanja Zaklade o utjecaju ovih dviju kriza na organizacije civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti, participativnog procesa izrade strateškog plana Zaklade za četverogodišnje razdoblje 2022. – 2025. te razgovora o desetogodišnjem radu Zaklade sa zainteresiranom javnošću i kontinuiranog praćenja problema, potreba i promjena unutar sektora, Zaklada je definirala sljedeće probleme u četiri strateška područja:

Uvjeti rada

- nesrazmjer između raspoloživih prihoda od igara na sreću za Zakladu te raznolikost i brojnost potreba i problema civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti na koje Zaklada treba odgovoriti
- stagnacija najvećeg mogućeg iznosa koji se može zatražiti za organizacijski razvoj, ključni program podrške Zaklade za pokrivanje operativnih troškova produkcije i distribucije te upravljanja javnim prostorima i sudioničko upravljanje
- ranjivost organizacija civilnog društva na području suvremene kulture i umjetnosti izazvana krizom COVID-19 pandemije, potresima te recentnom inflacijom (rast cijena, smanjivanje i stagnacija prihoda, nestabilno zapošljavanje, otežana organizacija svakodnevna rada,

otežana mobilnost i međunarodna suradnja, itd.)

- dominacija zapošljavanja na temelju projektnog i privremenog angažmana ili zaposlenja na nepuno radno vrijeme i nedovoljna sredstva za zapošljavanje
- nedovoljna podrška iz javnih izvora za troškove operativnog djelovanja organizacija civilnog društva na području suvremene kulture i umjetnosti koje se nalazi u podlozi stvaranja, produkcije, distribucije, prezentacije, edukacije, i svakog drugog kulturno-umjetničkog djelovanja
- nepostojanje posebnih programa o problemima povezanim s radnim uvjetima, poput sagorijevanja, samoizrabljivanja, nepravedne naknade za rad i slično
- nedostatna i nesustavna podrška za umjetnička istraživanja i procesni umjetnički rad
- nedostatna i nesustavna podrška za rezidencije u kulturi
- nepostojanje programa podrške za ekološku tranziciju u kulturnom sektoru
- nepostojanje fonda za pružanje pomoći u kulturi u kriznim i izvanrednim situacijama kao što su prirodne nepogode, bolesti, krađe opreme, posljedice rata i slično, a koji bi organizacijama u kulturi omogućili da na brži i lakši način odgovore na negativne posljedice takvih nepredviđenih situacija

Mobilnost, suradnja i umrežavanje

- nestabilni i nedostatni financijski resursi za financiranje spore mobilnosti u svrhu stvaranja, povezivanja, istraživanja i učenja u kulturi i umjetnosti temeljene na pravednim, održivim i ekološkim načinima putovanja, boravka i suradnje
- nerazvijen sustav podrške za razvoj i stabilizaciju modela kontinuirane suradnje i umrežavanja u svrhu a) decentralizacije kulturne produkcije i distribucije na nacionalnoj razini, b) zagovaranja promjena u lokalnim, regionalnim i nacionalnim kulturnim politikama te c) povezivanja, suradnje i razmjene s organizacijama u drugim europskim zemljama

Istraživanje i razvoj

- nerazvijena metodologija i sustav prikupljanja podataka, analize, praćenja i vrednovanja u kulturi
- nedostatan broj stručnih i znanstvenih istraživanja različitih područja relevantnih za djelovanje organizacija civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti
- nedostatna podrška za sustavnu historizaciju, dokumentaciju i interpretaciju doprinosa pojedinih organizacija, umjetnika ili specifičnih suvremenih umjetničkih i kulturnih područja koji nisu na adekvatan i/ili dostatan način istraženi i zabilježeni
- nedovoljno razvijen sustav podrške za razvoj neformalnih kulturnih i umjetničkih edukacija za javnost u okviru cjeloživotnog obrazovanja
- nepostojanje relevantnih obrazovnih programa osposobljavanja i usavršavanja za rad u kulturi, u područjima poput upravljanja, menadžmenta, prikupljanja sredstava, upravljanja projektima, umrežavanja, sudioničkog upravljanja itd., namijenjenih osobama zaposlenima i/ili angažiranim u sektoru kulture
- nerazvijeni kapaciteti i resursi za digitalnu transformaciju u kulturnom sustavu temeljenu na uvažavanju specifičnosti kulturno-umjetničkih područja i visokoj kvaliteti kulturno-umjetničkog sadržaja
- nerazvijeni kapaciteti i znanja za prilagodbu aktera u kulturi klimatskim promjenama

Kulturna demokracija

- nedovoljno razvijen sustav podrške za sveobuhvatan organizacijski pristup sudjelovanju, angažmanu i uključivanju publike u kulturu
- nedovoljno razvijene prilike za razvoj sudioničkih pristupa u kulturi i kulturnoj politici
- nedovoljno razvijen sustav podrške za umjetničke i kulturne akcije sa zajednicom

Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.) koji dodatno pojašnjavaju navedeni problem	Izvor(i) podataka
<p>Izrada Strateškog plana Zaklade "Kultura nova" 2022. – 2025. provedena je participativnim procesom tijekom 2021. Mišljenja o dosadašnjem radu i prijedloge za naredno četverogodišnje razdoblje Zaklada je prikupila putem online upitnika, online diskusija, intervjua i radionica, u koje je uključila sve zainteresirane aktere – korisnike, partnere i suradnike u zemlji i inozemstvu te zaposlenike i članove upravnih tijela Zaklade. Na taj je način zajedničko definiranje daljnjeg djelovanja Zaklade obuhvatilo više od 140 aktera. Nakon provedenog participativnog procesa Zaklada je izradila <i>Nacrt Strateškoga plana</i>, koji je od 20. siječnja do 21. veljače 2022. bio u postupku savjetovanja sa zainteresiranom javnošću na platformi <i>e-savjetovanja.hr</i>. Na temelju komentara prikupljenih tijekom javnog savjetovanja Zaklada je pristupila doradi Strateškog plana koji je usvojen u ožujku 2022. Strateški plan temelji se na prepoznatim problemima te potrebama organizacija civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti koje djeluju u Republici Hrvatskoj te objedinjuje sve ključne strateške smjernice i elemente za četverogodišnje razdoblje od 2022. do 2025. Stoga Zakladin Strateški plan predstavlja ključni dokument koji detaljno opisuje navedene probleme.</p> <p>Uvjeti rada</p> <p>Godina 2020. uzdrmala je kulturni sektor na globalnoj razini i već se tada moglo pretpostaviti da će u povijesti predstavljati vrlo važnu prekretnicu kulturnog razvoja. Pod utjecajem pandemije COVID-19 čitav je svijet te godine započeo prolazak kroz niz dramatičnih promjena u javnom zdravstvu, društvenim interakcijama, sustavu industrijskih odnosa, načinima rada, upotrebi javnog prostora, okolišu, politici i ekonomiji koje su utjecale i još uvijek ostavljaju posljedice na kulturni život (UCLG Culture Committee, 2020.). U Hrvatskoj je kulturni sektor dodatno pogođen i nizom potresa koji su pogodili središnji dio zemlje u 2020. Posljedicama pandemije pridružila su se 2022. ratna razaranja u Ukrajini koja su dovela do preslagivanja geopolitičkih odnosa na globalnoj razini što je, između ostalog, dovelo i do nove ekonomske krize koja će imati izravne posljedice na kulturu.</p> <p>Hrvatska u tim negativnim utjecajima na ekonomiju nije iznimka, a</p>	<p>Strateški plan Zaklade "Kultura nova" 2022. – 2025.</p> <p>UCLG Culture Committee (2020.) „Culture, Cities and the COVID-19 Pandemic; Part One: Documenting the Initial Measured and Drafting Challenges Ahead”, UCLG Committee on Culture Reports, no 8, Barcelona, 8 June 2020.</p>

turbulentne su okolnosti, praćene inflacijom i neizvjesnošću, dodatno naglasile strukturne nedostatke i izazove koji definiraju hrvatski kulturni sustav i sektor protekla tri desetljeća, a tiću se dubokih neravnopravnosti pozicija između aktera kulturnog sustava, izazova nepotpune decentralizacije i emancipacije podnacionalnih razina upravljanja u kulturi, administrativne tromosti, manjka solidarnosti i funkcionalnih suradnji i premreženosti unutar kulturnog sektora, itd.

O pogođenosti kulturnog sektora pandemijom i potresom svjedoče nalazi istraživanja koje su Zaklada "Kultura nova" i Ministarstvo kulture i medija objavili 2021. godine, a koje se naslonilo na prvu fazu Zakladinog istraživanja o utjecaju pandemije i potresa na civilni sektor u suvremenoj kulturi i umjetnosti. Prema podacima iz istraživanja o cjelokupnom kulturnom sektoru vidljiv je pad broja vanjskih suradnika i volontera u civilnom sektoru, dok je iz uvida u Bazu prijava na Zakladin *Program podrške 2021* vidljiv pad prihoda organizacija civilnog društva u 2020. u odnosu na 2019. za 8,89 %. Kriza je na civilni sektor najviše utjecala na prihode iz javnih proračuna (44,8 %), donacija i sponzorstava (54,4 %) te na međunarodne projekte i suradnje (64,2 %). Na temelju uvida u Bazu prijava na *Program podrške 2022* vidi se blagi porast prihoda u odnosu na 2020., ali ti prihodi još uvijek nisu na razini prihoda ostvarenih u 2019. godini. Iako u Hrvatskoj prostori za kulturu nisu bili trajno niti dugoročno zatvoreni, potresi kao i primjena mjera fizičkog distanciranja utjecali su na ukupan broj realiziranih aktivnosti u 2020. godini zbog brojnih odgađanja i/ili otkazivanja aktivnosti. Tako je pad broja aktivnosti realiziranih u 2020. u odnosu na 2019. godinu kod organizacija civilnog društva iznosio 49,68 %. Pored niza negativnih učinaka pandemije na svakodnevni rad organizacija (realizacija kulturno-umjetničkih aktivnosti, putovanja, suradnje i umrežavanja, prihodi, zapošljavanje itd.) mnogi su ispitanici ukazali i na psihološke posljedice poput depresivnosti, pojačanog stresa, straha od zaraze, osjećaja neizvjesnosti, gubitka motivacije, smanjenja produktivnosti itd. Potres je pogodio, izravno ili neizravno, čak 71,1 % organizacija civilnog društva u kulturi, a neposredne posljedice potresa vidljive su u nemogućnosti kulturno-umjetničkog djelovanja (reduciranost programa, otkazivanje ili odgoda aktivnosti, smanjen broj posjetitelja zbog straha od potresa), gubitku prihoda (otkazivanje narudžbi i

Vidović, D. (ur.) (2021.) *Utjecaj pandemije covid-19 i potresa na kulturni sektor u Republici Hrvatskoj. Izvještaj o rezultatima istraživanja*. Zagreb: Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske i Zaklada "Kultura nova".

Dostupno na:

https://kulturanova.hr/istrazivanje_covid_potres_2_faza/
[25/8/2022].

Krolo i sur. (2020.) *Istraživanje utjecaja epidemije COVID – 19 i zagrebačkog potresa na OCD-e u suvremenoj kulturi i umjetnosti. Rezultati testne faze istraživanja*. Zagreb: Zaklada "Kultura nova".

Dostupno na: https://kulturanova.hr/istrazivanje_covid_potres/
[25/8/2022].

aktivnosti), nemogućnosti umrežavanja i suradnji (otkazivanje suradnji na planiranim projektima, odgoda ili otkazivanje aktivnosti) te problemima povezanim s re-lokacijom kulturno-umjetničkog djelovanja (nemogućnost provedbe aktivnosti – odgoda ili otkazivanje – zbog oštećenih prostora, teže izvođenje programa, gubitak prostora za svakodnevne aktivnosti). Organizacije civilnog društva su u potresu doživjele razna oštećenja, primjerice oštećenja namještaja (66,2 %) ili prostora za aktivnosti (27,7 %), a čak je 43,8 % organizacija koje su pogođene potresom bilo primorano posegnuti za privremenim zatvaranjem prostora. Prema podacima iz "Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026.", u potresu je oštećeno 346 objekata iz sektora kulture, od toga 95 muzeja i galerija, 44 knjižnice, arhiva i kulturnih centara, 30 kazališta, kina i koncertnih dvorana, 18 objekata udruga u kulturi, 148 crkvi i kapela te 55 drugih vjerskih objekata, dok ukupna evidentirana šteta prema površini u sektoru kulture i kulturne baštine iznosi 714.629 m².

Kriza je također pokazala da je kultura kroz svoje djelatnosti i aktivnosti usko povezana s realitetom ekonomskih tokova i premrežena s gospodarstvom. Ona naime u svojoj ekonomskoj funkciji i kapacitetu ne stvara samo radna mjesta, profit i porezne prihode, već doprinosi i razvoju drugih gospodarskih sektora ulaganjem svojih resursa u njih i korištenjem njihovih raznolikih usluga, dobara i roba koje proizvode. Tako je istraživanje pokazalo da su u 2020. ispitanici utrošili u gospodarstvo 363.199.750 kn manje od planiranih sredstava, a za pretpostaviti je da je taj iznos daleko veći s obzirom na to da je u ovom istraživanju sudjelovalo 1 050 ispitanika, što je tek dio ukupnog kulturnog sektora. Zbirno gledano, najveće su razlike između planiranih i utrošenih sredstava u turističkom sektoru (hoteli, privatni smještaj, prijevoznici, putničke agencije). Evidentno je iz podataka da se kriza koja je pogodila kulturni sektor prelila na druge gospodarske sektore i time bitno utjecala na ekonomiju.

Problematiku održivosti kulturnog sektora naznačio je europski strateški dokument *Nova europska agenda za kulturu* (EU, 2018.). *Nova agenda* istaknula je problem smanjivanja prihoda kulturnih profesionalaca kao posljedicu tržišne fragmentacije, nedovoljnih izvora financiranja i neizvjesnih ugovornih uvjeta, a kao glavni izazov

"Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026.", str. 1128.

Dostupno na:

<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti/2021/srpanj/29%20srpanja/Plan%20oporavka%20i%20otpornosti%2C%20srpanj%202021..pdf> [25/8/2022].

EU (2018.) *Communication from the European Commission to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A New European Agenda for Culture*. COM(2018) 267 final. Brussels: European Commission.

kulturnih politika prepoznala je rasprostranjenost zapošljavanja na temelju projekata, privremenog angažmana ili zapošljavanja na pola radnog vremena. Kao što je već istaknuto, pitanja održivosti kulturnog sektora postala su goruća tema tijekom pandemije kada je, između ostalih, objavljena i studija o statusu i uvjetima rada umjetnika i kulturnih i kreativnih profesionalaca (EENCA, 2020.), financirana kroz Program Europske unije *Kreativna Europa*. Osim toga, Europska komisija je i jedno izdanje Voices of Culture (VoC, 2021.a) posvetila upravo toj temi, dok je u okviru drugog izdanja Voices of Culture (VoC, 2021.b), posvećenog vezi između kulture i UN Ciljeva održivog razvoja (UN, 2015.), dionica koja se bavila ekonomskim rastom i kulturom posebno obradila problematiku održivosti kulture. Rasprave održane tijekom pandemije naslonile su se na ranije analize i istraživanja te *policy* dokumente koji su adresirali izazove u području zapošljavanja u kulturi i prekarnog radnog okruženja aktera u kulturi. Udio koji kulturne i kreativne industrije imaju u tržištu rada u EU i doprinosa BDP-u prema podacima Eurostata za 2020. je 7,2 milijuna ljudi u 27 članica EU, odnosno zaposleni u kulturi činili su 3,6 % ukupnog broja zaposlenih na razini Europske unije. Prema istim podacima, tijekom 2020. je čak jedna trećina (33 %) radne snage u kulturi bila samozaposlena, što je gotovo dvostruko više od ukupnog prosjeka samozaposlenih u EU-27 gdje taj postotak iznosi 14 % za cijelo gospodarstvo. Za razliku od pojedinih država članica gdje je taj postotak samozaposlenih vrlo visok, u Hrvatskoj on iznosi 15 % što je možda povezano i s činjenicom da su podaci koji se odnose na Hrvatsku, prema navodima Eurostata, niske pouzdanosti, ali i time da veliki dio kulturnog pogona u Republici Hrvatskoj čine javne kulturne ustanove kojima su u javnim proračunima (državnim, županijskim, gradskim) osigurani troškovi plaća zaposlenika i druge beneficije koje proizlaze iz kolektivnih ugovora između osnivača i sindikata u kulturi. Umjetnici i kulturni profesionalci često su samozaposleni, rade na pola radnog vremena, kombiniraju dva ili više poslova, nemaju stalne poslove ili su privremeno zaposleni unatoč tome što u prosjeku imaju viši stupanj obrazovanja u odnosu na mnoge druge sektore u EU. Zbog navedenih uvjeta umjetnici i kulturni radnici nemaju dovoljno vremena da se posvete svom stvaralaštvu dok se njihova zaposlenja u kulturi često opisuju kao "atipični" ili "nestandardni" oblici rada (Barada, Primorac i Buršić, 2016.; EENCA, 2020.). U nedostatku

EENCA (2020.) *The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals*. European Expert Network on Culture and Audiovisual.

VoC (2021.a) *Status and Working Conditions for Artists, Cultural and Creative Professionals*. *Voices of Culture Report, June 2021*. Brussels Goethe-Institut.

VoC (2021.b) *Culture and the UN Sustainable Development Goals: Challenges and Opportunities*. *Brainstorming Report, February 2021*. Voices of Culture. Brussels: Goethe-Institut.
UN (2015.) Sustainable Development Goals.

Eurostat (2021.) *Culture statistics - cultural employment in 2020*. Dostupno na mrežnim stranicama:
https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Culture_statistics_-_cultural_employment [25/8/2022].

Barada, V., Buršić, E. i Primorac, J. (2016.) *Osvajanje prostora rada*.

odgovarajućih pravnih, poreznih i financijskih rješenja, prilika za mobilnost, profesionalni razvoj, istraživanje i inovacije, zbog neadekvatnog modela socijalnog osiguranja te zbog ekonomskih, a često i političkih pritisaka, radni uvjeti umjetnika i kulturnih profesionalca u EU postali su sve nesigurniji. Stoga je posljednje izdanje *Voices of Culture* iz 2021. naglasilo da "ekonomska, društvena ili bilo koja druga uloga kulture i umjetnosti ne može biti ispunjena ako primarni i vitalni uvjeti nisu osigurani – slobodno i pravedno okruženje koje će omogućiti procvat umjetničkih vrijednosti, a umjetnicima omogućiti da slijede svoje ideje i težnje." (VoC, 2021.a: 3). Da ova tema nije samo relevantna u kontekstu Hrvatske i Europske unije pokazuju i recentno objavljeni rezultati istraživanja koje je provela IFACCA, svjetska mreža nacionalnih tijela za financiranje i pružanje podrške kulturi i umjetnosti, a čije su članice Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske i Zaklada "Kultura nova ". To se istraživanje također usmjerilo na uvjete rada u kulturi, a rezultati su pokazali da je prekarnost standard za mnoge zaposlene i angažirane u kulturi (70 % ispitanika navelo je nedostatak stabilno plaćenih poslova ili stabilnost prihoda; 50 % ih je istaknulo nedostatak odgovarajuće plaće za umjetnički rad; a 20 % ispitanika izjavilo je da najveći udio njihovih prihoda dolazi na temelju rada izvan sektora).

Kada je riječ o hrvatskim akterima u kulturi pozicije su vrlo različite ovisno o tome unutar kojeg sektora djeluju. U posebno prekarnoj poziciji se nalaze neprofitne i civilne organizacije u kulturi koje su prepuštene projektnoj logici financiranja, a u okolnostima smanjivanja javnih proračuna, posebno na lokalnim razinama, kao i nemogućnosti osiguravanja sredstava za pokrivanje plaća, administrativnih i drugih operativnih troškova iz javnih sredstava i slično, njihova je pozicija sve ranjivija. Unatoč tome što je veliki broj organizacija u Registru udruga upisan pod područjem "Kultura i umjetnost" (u kolovozu 2022. ukupan broj udruga je 52 537, od toga je njih 9 510 registrirano pod područjem kulture i umjetnosti), a da je u Registar umjetničkih organizacija u kolovozu 2022. upisano njih 516, ne postoje podaci o tome koliko je organizacija doista aktivno niti bilo kakvi drugi podaci o onima koje aktivno djeluju. Zaklada "Kultura nova" je tako jedina institucija koja prikuplja podatke i provodi istraživanja o civilnom sektoru u onom području koje se odnosi na suvremenu kulturu i

Uvjeti rada organizacija civilnog društva na području suvremene kulture i umjetnosti. Zagreb: Zaklada "Kultura nova".

Dostupno na:

http://kulturanova.hr/file/ckeDocument/files/Osvajanje_prostora_rad_a.pdf [25/8/2022].

Cuny, L. i sur. (2022) *A crisis of sustainable careers? Examining working conditions for independent arts and cultural workers*. Sydney: IFACCA.

Registar udruga Republike Hrvatske. Dostupno na:

<https://registri.uprava.hr/#!udruge> [26/8/2022].

Baza prijava pristiglih na javne pozive Zaklade "Kultura nova".

umjetnost s obzirom na to da joj je to zakonom propisana svrha.

Statistički podaci Zaklade "Kultura nova" iz *Baze prijava na javne pozive Zaklade "Kultura nova"* za razdoblje od 2012. do 2022. koji se odnose na prijavljene organizacije na programe podrške pokazuju rast broja zaposlenih na temelju ugovora o radu u organizacijama, bilo na određeno ili neodređeno vrijeme od 2011. do 2019. (2011: 166 zaposlenih osoba; 2012: 212 zaposlenih osoba; 2013: 204 zaposlene osobe; 2014: 262 zaposlene osobe; 2015: 360 zaposlenih osoba; 2016: 321 zaposlena osoba; 2017: 310 zaposlenih osoba; 2018: 298 zaposlenih osoba; 2019: 344 osobe), uz pad u 2020. na 328 zaposlenih osoba te stagnaciju u 2021. s 327 zaposlenih osoba. To se vjerojatno može dovesti u vezu s negativnim učincima pandemije, potresa i sveukupne krize na zapošljavanje u civilnom sektoru u kulturi. Podaci pokazuju da one organizacije koje uopće imaju zaposlene osobe obično imaju od jednog do tri zaposlenika. Prema pak najnovijim podacima Zaklade o organizacijama koje su se prijavile na *Program podrške 2022* dolazimo do vrlo zabrinjavajućih podataka o broju zaposlenih (na određeno i neodređeno vrijeme) u organizacijama civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti. Naime, 36,91 % organizacija nema niti jednu zaposlenu osobu, 46,41 % organizacija ima od 1 do 3 zaposlene osobe, dok svega 13,26 % ima 4 do 6 zaposlenika, a samo 4,42 % organizacija ima 7 i više zaposlenika.

Iako je Zaklada kroz *Program podrške* tijekom 2021. dala podršku za pokrivanje plaća većeg broja zaposlenika i u većem iznosu nego u 2020. (2020: plaće 221 zaposlenika u iznosu 6.325.586,76 HRK bruto; 2021: plaće 270 zaposlenika u iznosu od 7.102.038,07 HRK bruto), pojedinačni iznosi odobrenih podrški su nedovoljni da bi mogli izvršiti značajniji utjecaj na stabilizaciju i održivost organizacija. Zaklada naime, u nesrazmjeru između veličine prihoda od igara na sreću i broja prijavljenih organizacija civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti, nije u mogućnosti osigurati rast najvišeg iznosa sredstava koji se od 2012. godine nije mijenjao i iznosi 100.000,00 HRK.

Taj je najviši iznos (100.000,00 HRK), koji Zaklada dodjeljuje za organizacijski razvoj, dovoljan tek za pokrivanje jedne plaće

zaposlenika na puno radno vrijeme u gradu Zagrebu čiji bi neto za 12 mjeseci iznosio 62.136,24 HRK (odnosno 100.000,08 HRK bruto), što pokazuje da je riječ o mjesečnoj plaći (5.178,02 HRK neto) manjoj od prosječne mjesečne isplaćene neto plaće po zaposlenome u pravnim osobama Republike Hrvatske koja je, prema podacima Državnog zavoda za statistiku u lipnju 2022. iznosila 7.711,00 HRK, pri čemu je u prvih šest mjeseci 2022. neto plaća nominalno viša za 6,8 % u odnosu na isto razdoblje 2021. U kontekstu inflacije, ovi podaci zorno prikazuju koliko su ugrožene organizacije civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti te njihovo programsko kulturno i umjetničko djelovanje.

Ako se tome nadoda i činjenica da mnogi davatelji sredstava plaće za redovan operativni rad zaposlenika civilnog sektora u kulturi ne definiraju kao prihvatljiv trošak, može se zaključiti da radnici u civilnom sektoru, koji je primarno oslonjen na projektni način rada, neprofitnog je karaktera i pod-financiran u odnosu na svoju programsku produktivnost, raznolikost i opseg, imaju ograničen pristup sredstvima za zapošljavanje zbog čega kontinuirao rade u nesigurnosti i privremenosti. Stoga dugogodišnja istraživačica uvjeta rada u kulturi dr.sc. Jaka Primorac i zaključuje da je "kako bi se u razmišljanju o remuneraciji rada u kulturi i umjetnosti prešlo s fokusiranja na kulturni objekt i kulturni projekt na remuneraciju cjelokupnog procesa kulturne produkcije i distribucije, potrebno taj cijeli postupak izrade umjetničkog i kulturnog djela promatrati iz perspektive radnog procesa, a ne sporadične stvaralačke inspiracije" (Primorac, 2021: 82). Stoga rad u kulturi mora biti plaćeni rad, kako ističe Primorac.

Takvi nestabilni i nesigurni uvjeti rada otežavaju opstanak aktera u sektoru, a dodatno doprinose različitim oblicima samoizrabljivanja i sagorijevanja u radu. Iako se o tim aspektima sve više raspravlja u javnom prostoru, uz nedovoljna financijska sredstava za rad organizacija, ne postoje ni posebni programi pomoću kojih bi se nastojalo unaprijediti uvjete rada.

Upravo su usmjerenost prema projektom načinu rada, o čemu govori i *Nova europska agenda za kulturu* (EC, 2018.), kao i imperativ

Državni zavod za statistiku: <https://dzs.gov.hr/vijesti/prosjecna-neto-placa-u-lipnju-iznosila-7-711-kg/1233> [26/8/2022].

Primorac, J. (2021.) *Od projekta do projekta. Rad i zaposlenost u kulturnom sektoru*. Zagreb: BLOK.

stvaranja, proizvodnje i distribucije kulturnih i umjetničkih aktivnosti te ostvarenja mjerljivih direktnih rezultata, ishoda i ostvarenje uspješnosti, glavni razlozi nemogućnosti kulturnih profesionalaca da se usmjere više prema procesnom radu te osmišljavanju i pripremi novih projekata ili umjetničkim istraživanjima kroz koje bi se testiralo, propitivalo, eksperimentiralo s novim formatima, opremom, medijima itd. Takav sustav ne prepoznaje kao svoj prioritet pretprodukcijske i istraživačke procese koji bi trebali prethoditi svakom umjetničkom i kulturnom projektu. Zbog usmjerenosti na proizvode i rezultate sustav ne podržava u dovoljnoj mjeri sam proces, istraživački i eksperimentalni rad, koji su u umjetničkom radu vrlo nepredvidljivi i ne moraju nužno dovesti do ostvarenja planiranih rezultata.

Osim nedostatka prostora za rad, produkciju i prezentaciju, civilno društvo u kulturi suočava se s problemom neprikladnih i/ili nedostatnih prostora za rezidencijalne boravke umjetnika i kulturnih profesionalca, kao i nedovoljnih sredstava za boravke umjetnika na rezidencijama u Hrvatskoj. Pilot projekt "Mapiranje rezidencija u Republici Hrvatskoj" Ministarstva kulture pokazao je da je u 2013. proračun za rezidencije iznosio 3,23 % proračuna međunarodne kulturne suradnje Ministarstva kulture. Recentnijih podataka nemamo.

Europska unija identificirala je ekološke prijetnje Europi i svijetu u *Europskom zelenom planu*. Ova strategija je naglasila nužnost transformacije gospodarstva u borbi protiv klimatskih promjena, ekološkog uništavanja i njihovih štetnih učinaka. Međutim, *Zeleni plan* nije prepoznao moć kulture za očuvanje i promicanje održivog svijeta (de Vries, 2021.). Konkretno, kultura i umjetnost nisu smatrane relevantnima za ovu raspravu o politici klimatskih promjena zbog niskog ugljičnog otiska kulture (Oakley i Banks, 2021.), iako i oni imaju utjecaja na okoliš, a i sve je više podataka o nepovoljnim ekološkim učincima kulturnih aktivnosti - tako primjerice "samo prosječni film (proračun preko 70 milijuna dolara) generira oko 3000 tona CO2 iz transporta, električne energije i grijanja te dizelskih generatora" (de Vries, 2021: 9). Međutim, s novom zelenom politikom EU-a i pandemijom, sve više i više glasova istražuje ulogu i utjecaje umjetnosti i kulture na ekološku krizu. Ova relativno nova veza između okoliša i umjetnosti mora kritički ispitati pomake kulturne

MK (2014.) *Mapiranje rezidencija u Republici Hrvatskoj. Pilot projekt*. Zagreb: Ministarstvo kulture.

Europska komisija (2019.) *Europski zeleni plan*. Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_hr [26/8/2022].

De Vries, G. (2021.) *To Make the Silos Dance. Mainstreaming Culture into EU Policy*. Amsterdam: European Cultural Foundation.

politike prema prihvaćanju odgovornosti kulturnog sektora za sadašnje i buduće akcije u kontekstu okolišne krize. Stoga ekološka tranzicija mora postati sastavni dio europskih i hrvatskih kulturnih politika. Naime, sve je veće priznanje transverzalne prirode kulturnog sektora i njegovog doprinosa pronalaženju kreativnih rješenja za održivost i okoliš. U tom je kontekstu najvažnije pitanje kako razviti održivu i odgovornu svakodnevnu zelenu praksu u kulturi, ali i kako umjetnici, kulturni djelatnici i organizacije mogu poboljšati ekološke aspekte svojih svakodnevnih politika i akcija kojima bi smanjili utjecaje umjetnosti i kulture na okoliš (poput, korištenje zemaljskog javnog prijevoza i dijeljenje automobila u prekograničnoj mobilnosti, mjerenje utjecaja na okoliš, energetska učinkovita oprema, lokalni materijali, ponovno korištenje materijala, itd.). S obzirom na važnost uloge organizacija civilnog društva za razvoj suvremene kulture i umjetnosti te uzimajući u obzir njihove ionako nedostatne resurse i kapacitete za stabilan razvoj, neophodno je osigurati sustavnu podršku za prilagodbu njihovog svakodnevnog rada okolišnoj urgentnosti. Podršku je važno osigurati i stoga što Republika Hrvatska nije predvidjela organizacije civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti kao korisnice u *Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026.* u kojem su u kontekstu zelene tranzicije gospodarstva predviđene reforme za razvoj otpornog kulturnog i kreativnog sektora te investicije za transformaciju i jačanje kulturnih i kreativnih industrija, ali se civilni sektor izrijeком ne spominje.

Kao što je navedeno u Zakladinom Strateškom planu, u hrvatskom sustavu ne postoje izvori financiranja koji bi omogućili kulturnom sektoru, pa tako ni civilnom društvu u suvremenoj kulturi i umjetnosti, pružanje bilo kakve pomoći u kriznim i izvanrednim situacijama kao što su prirodne nepogode, bolesti, krađe opreme i slično, koji bi akterima u kulturi omogućili da na brži i lakši način odgovore na negativne posljedice takvih nepredviđenih situacija.

Mobilnost, suradnja i umrežavanje

Mobilnost umjetnika i kulturnih profesionalaca sastavni je dio suvremene kulture s obzirom na to da međunarodni kulturni odnosi, transnacionalna kretanja i kulturne interakcije postoje već stoljećima. U kontekstu Europske unije, mobilnost je ugrađena kao jedno od

Vlada Republike Hrvatske (2021.) *Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. – 2026.* Dostupno na: <https://planoporavka.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Plan%20oporavka%20i%20otpornosti%20i%20srpanj%202021..pdf?vel=13435491> [26/8/2022].

glavnih načela njezine slobode kretanja roba, kapitala, usluga i ljudi. Počevši od *Europske agende za kulturu* (EU, 2007.), prve strategije europskih kulturnih politika, mobilnost umjetnika i kulturnih djelatnika postala je vrlo relevantna tema kulturne politike na europskoj razini. Tu ulogu i važnost prakse mobilnosti kulturnog i kreativnog sektora za izgradnju europskog identiteta u svoj njegovoj raznolikosti, prepoznaje i *Nova europska agenda za kulturu* (EU, 2018.) koja unutar socijalne dimenzije naglašava ne samo stvaranje uvjeta financijskog okvira za razvoj mobilnosti umjetnika i kulturnih djelatnika, već i uklanjanje administrativnih i fiskalnih prepreka njihovoj mobilnosti. Mobilnost je dakle prepoznata kao jedan od najvažnijih aspekata međunarodne suradnje, vanjskih odnosa te gospodarskog i tržišnog rasta, a taj interes dolazi i iz samog sektora kulture. To je rezultat prepoznavanja dobrobiti mobilnosti za razvoj umjetničkih karijera, ali i za prevladavanje niza prepreka s kojima se umjetnici i kulturni djelatnici suočavaju tijekom svojih mobilnosti. No, iako je mobilnost umjetnika i kulturnih profesionalaca danas inherentna djelovanju u kulturnom sektoru, brojne studije potvrđuju da financijska podrška za transnacionalnu mobilnost nije dostatna. To potvrđuju i rezultati Zakladinog istraživanja o mobilnosti u kulturi u Europi koji pokazuju da samo 3,7 % ispitanih umjetnika i kulturnih profesionalca te 3,8 % domaćina nikada nije morala financirati prakse mobilnosti iz vlastitih izvora jer su imali osigurano dovoljno sredstava iz odobrenih podrški za mobilnosti (Duxbury i Vidović, 2022). Riječ je o istraživanju koje je od siječnja 2021. do kolovoza 2022. Zaklada provela u okviru projekta "i-Portunus Houses, Kick-start a mobility host network for artist & cultural professionals in all Creative Europe countries" implementiranoga u suradnji s Europskom kulturnom zakladom (kao koordinatorom) iz Amsterdama i organizacijom MitOst e.V. iz Berlina, a uz potporu EU programa *Kreativna Europa*.

U Hrvatskoj postoje brojne i raznolike mreže u kulturi koje su se razvijale u različitim područjima od Drugog svjetskog rata. Međutim, u nedostatku istraživanja u ovom području, ne postoji jedan sveobuhvatan izvor podataka o stanju vezanom za umrežavanje i suradnje u kulturi (Sekelj, 2022.). Osim toga, unatoč sve većoj važnosti mreža i izgradnji različitih suradničkih platformi na međunarodnoj razini, u domaćim uvjetima još uvijek ne postoji

EU (2007.) *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on a European Agenda for Culture in a Globalizing World*, COM (2007) 242 final, Brussels: Commission of the European Communities.

Duxbury, N. i Vidović, D. (ur.) (2022.) *Study on Mobility in Culture: Perspectives of Artists/Cultural Professionals, Hosts, and Funders. I-Portunus Houses, Volume 2*. Zagreb: Kultura Nova Foundation.

Sekelj, S. (2022.) "Umrežavanja i suradnje kulturnog sektora u Hrvatskoj." U: Matanovac Vučković, R., Uzelac, A. i Vidović, D. (ur) *Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj*.

dovoljan broj financijskih mehanizama koji su primarno namijenjeni sustavnom poticanju dugoročnog povezivanja i suradnje među organizacijama u kulturi radi njihove programske razmjene i suradnje te zagovaračkih aktivnosti. Zaklada je jedini davatelj bespovratnih sredstava u kulturi koji ima definiran program podrške za programske i zagovaračke platforme na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini za suradnju organizacija civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti sa svim drugim akterima iz kulture i umjetnosti. Međutim, sredstva koja su Zakladi na raspolaganju su nedostatna za pružanje sustavnije podrške razvoju suradničkih platformi, što u nedostatku drugih izvora financiranja za ovaj oblik djelovanja onemogućava dugoročnu stabilnost platformi i poticanje stvaranja novih te njihovu stabilnu programsku suradnju i razmjenu.

Istraživanje i razvoj

Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj je dokument koji Ministarstvo kulture i medija priprema kako bi na jednom mjestu, po prvi put nakon nacionalnog izvještaja o kulturnoj politici u RH iz 1998. (Cvjetičanin i Katunarić, 1998.), obuhvatio trendove, prepreke, izazove i potencijale razvoja kulture u Hrvatskoj. Iako su u posljednjih 30 godina provedena različita pojedinačna istraživanja u kulturi u okviru akademskih projekata i unutar kulturnog sektora, jedini sveobuhvatniji prikaz kulture u RH predstavlja profil hrvatske kulturne politike (Primorac, 2020.) objavljen u elektroničkoj verziji u okviru međunarodne platforme "Kompandij kulturnih politika i trendova". Na taj nedostatak podataka o kulturnom sektoru kao i nepostojanje tijela zaduženog "za sustavno praćenje pokazatelja i trendova u različitim kulturnim sektorima" (Tomić-Koludrović i Petrić, 2022. – u pripremi) ukazali su mnogi autori priloga spomenutog dokumenta pregleda razvoja kulture i kulturnih politika, a jedan prilog je u potpunosti posvećen važnosti istraživanja i vrednovanja u kulturi. Izostanak sustavnog istraživanja u kulturi onemogućava kreiranje dugoročnih strategija i sveobuhvatne reforme kulturnog sustava, a ujedno otežava razumijevanje njegove kompleksnosti i iznalaženje rješenja koja bi bila usklađena s raznolikošću problema i potreba aktera u kulturi. Takvo stanje ujedno dovodi do polarizacije cjelokupnog kulturnog polja koje se najčešće svodi na suprotstavljene pozicije između sektora (javnih kulturnih institucija i organizacija

Zagreb: Ministarstvo kulture i medija RH.

Matanovac Vučković, R., Uzelac, A. i Vidović, D. (ur.) (2022.) *Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj, 1990. - 2020.* Zagreb: Ministarstvo kulture i medija RH. Publikacija u pripremi.

Cvjetičanin, B. i Katunarić, V. (1998.) *Kulturna politika Republike Hrvatske. Nacionalni izvještaj.* Zagreb: Ministarstvo kulture RH u suradnji s Institutom za međunarodne odnose.

Primorac, J. (2020.) "Country Profile Croatia". *Compendium cultural policies & trends.*

Dostupno na: https://www.culturalpolicies.net/wp-content/uploads/pdf_full/croatia/croatia_122020.pdf [30/8/2022].

Tomić-Koludrović, I. i Petrić, M. (2022.) "Istraživanje i vrednovanje u kulturi". U: Matanovac Vučković, R., Uzelac, A. i Vidović, D. (ur.) *Pregled kulturnog razvoja i kulturnih politika u Republici Hrvatskoj, 1990. - 2020.* Zagreb: Ministarstvo kulture i medija RH. Publikacija u pripremi.

civilnog društva, a u novije vrijeme sve češće i s poduzetnički orijentiranim pothvatima koji su ključni nositelji kreativnih industrija) te različitih umjetničkih disciplina i kulturnih djelatnosti. Nedostatak podataka okupljenih na jednom mjestu, kao i izostanak kritičkih refleksija i teorijskih promišljanja i sustavnih analiza o kulturnom i umjetničkom djelovanju predstavljaju svojevrsan problem i za svako buduće istraživanje te također otežavaju aktualne rasprave unutar područja kulturne politike.

Unatoč sve većoj pažnji koja se usmjerava prema istraživanju, čitanju i tumačenju umjetničkog i kulturnog djelovanja izvan dominantnih obrazaca, najčešće od strane samih protagonista, još uvijek ne postoji kontinuirana podrška za artikulaciju raznolikih razvojnih procesa, ključnih problema i postignuća organizacija civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti, umjetnika ili specifičnih umjetničkih i kulturnih područja, kao niti njihovog kontekstualnog djelovanja i uloge u kulturnom i umjetničkom životu određene sredine. U svrhu osiguravanja stabilnijih i kvalitetnijih uvjeta za dokumentiranje i tumačenje djelovanja pojedinih organizacija, umjetnika ili specifičnih umjetničkih i kulturnih područja koji nisu na adekvatan i/ili dostatan način istraženi i zabilježeni, a koji su značajni za razvoj određenog umjetničkog i kulturnog područja te sredine u kojoj djeluju ili su djelovali, potrebno je osigurati kontinuiranu podršku za bilježenje suvremenog kulturnog nasljeđa.

Zakladino istraživanje koje je provedeno u području obrazovanja u kulturi tijekom 2014. i 2015. pokazalo je da su djelovanjem u području suvremene kulture i umjetnosti brojne organizacije civilnog društva u Hrvatskoj razvile specifična znanja i vještine koja, u formi posebnih, neformalnih obrazovnih programa pružaju građanima te tako unapređuju njihove mogućnosti na tržištu rada (79 % ispitanih udruga provodi neformalne programe za javnost, odnosno 65 % ispitanih umjetničkih organizacija). Istraživanje je također pokazalo da većina ispitanika ističe potrebu financiranja neformalnih obrazovnih programa, kao područja djelovanja koje bi povećalo njihove kapacitete i osiguralo organizacijsku održivost. Iako se ovi podaci odnose na vrijeme prije korona krize, posredno preko programskog djelovanja kulturnog sektora u području edukacije, možemo zaključiti

Žuvela, A. (2016.) *Obrazovanje u kulturi*. Zagreb: Zaklada "Kultura nova".

da se stanje nije bitno promijenilo. Neformalni obrazovni programi u kulturi i umjetnosti namijenjeni javnosti važni su jer osim izgradnje specifičnih kompetencija također predstavljaju važan kanal za formiranje kulturnih vrijednosti, stjecanje kulturnih iskustava te razvijanja potrebe za praćenjem kulturnih aktivnosti, o čemu govori i *Nova europska agenda za kulturu* (EU, 2018.).

Isto je Zakladino istraživanje o obrazovanju u kulturi (Žuvela, 2016.) pokazalo da jednu od glavnih potreba OCD-a čini daljnje osposobljavanje i usavršavanje u kulturnom upravljanju i menadžmentu – specifična teorijska, tehnička i operativna znanja iz područja kulturnog menadžmenta dionici civilnog društva prepoznaju kao ključne za njihovu održivost i razvoj. Drugo Zakladino istraživanje, ono koje se odnosilo na utjecaj pandemije i potresa, pokazalo je da "umjetnici i kulturni profesionalci ne mogu više opstati bez specifičnih znanja i vještina koji su neophodni ne samo u nestabilnom kontekstu i u prevladavanju svih izazova pandemije nego i zbog potrebe da se kontinuirano prilagođavaju svim nepredvidljivim, brzim i dinamičnim promjenama koje zahvaćaju kulturni sektor" (Vidović, 2021: 128).

Digitalizacija je u kulturnom sektoru diljem svijeta, a tako i u Hrvatskoj, dobila zamah kao posljedica pandemije jer su akteri u nastojanju iznalaženja brzih rješenja kako bi ostali u kontaktu s publikom, fizički javni prostor zamijenili virtualnim (IDEA i sur, 2021.). Kao što su pokazali podaci Zakladinog istraživanja o utjecaju pandemije na kulturni sektor u Hrvatskoj, pandemija je ubrzala procese digitalizacije u kulturi, ali isto tako ukazala ne samo na pozitivne strane digitalne transformacije već i na sve probleme koje digitalni razvoj stavlja pred kulturu. On se ne odnosi samo na neadekvatne resurse i digitalnu infrastrukturu, na pitanja pristupa i primjerenosti digitalnog okruženja za pojedine umjetničke discipline, posebice one kojima je izvedba uživo imanentno svojstvo, već se tiče i niza novih znanja i vještina potrebnih za razumijevanje prirode digitalnog razvoja i digitalne ekonomije, a ujedno i za potpuno korištenje digitalnih alata, prilagodbu digitalnom okruženju i sudjelovanje u digitalnom razvoju (Vidović, 2021.). Kao jedan od problema pojavilo se i pitanje zaštite autorskih prava u digitalnom okruženju jer zbog nezadovoljavajućeg pravnog okvira nije

IDEA Consult, Goethe-Institut, Amann S. i Heinsius J. (2021) *Research for CULT Committee - Cultural and creative sector in post-Covid-19 Europe: crisis effects and policy recommendations*. Brussels: European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies.

jednostavno ostvariti naknade za umjetnički i kulturni rad u virtualnom okruženju.

Okolišna urgentnost postavlja i pred kulturu pitanje na koje se sve načine može "ozeleniti" kulturni sektor. Doprinos kulture UN-ovim *Ciljevima održivog razvoja* (SDG) uzima maha u trenutnoj globalnoj raspravi i raspravi EU-a o održivosti. Izvješće Europskog Parlamenta o djelovanju EU-a za održivost (2017.) poziva Europsku komisiju da kulturu učini sastavnim dijelom djelovanja Komisije za održivost, uvrštavanjem u ciljeve, definicije, alate i kriterije. Izvještaj također prepoznaje kulturne organizacije kao inovatore i modele na polju održivosti i zelenih procesa. U tom kontekstu, osim potrebe stjecanja novih znanja i vještina u sferi digitalizacije kulture te znanja iz upravljanja, strateškog menadžmenta, projektnog menadžmenta, autorskih prava, zagovaranja, javne komunikacije, sudjelovanja u kulturi i niza drugih područja, novo strateško usmjerenje Europske unije prema zelenoj tranziciji u svim sferama stavlja pred cjelokupni kulturni sektor, pa tako i onaj u Hrvatskoj, potrebu za brzim pomacima i mijenjanju svakodnevnih načina rada. Za postizanje takve prilagodbe kulturnog sektora zelenim politikama, uz pružanje financijskih poticaja, potrebna su nova znanja i vještine koje će omogućiti akterima kulturnog sektora razumijevanje okolišne urgentnosti i osposobiti ih da poduzimaju kreativne i učinkovite mjere u skladu s ekološkom krizom kojima ne samo da će postati otporni na negativne utjecaje klimatskih promjena i drugih posljedica uništavanja okoliša nego će i promijeniti svoje načine rada i time osigurati brzi pomak kulturnog sektora prema klimatski neutralnom sektoru. Znanja i kapaciteti aktera u kulturi su u ovom području vrlo ograničeni i potrebno je razvijati sustavnu financijsku i profesionalnu podršku da bi se provela zelena prilagodba u kulturi.

Kulturna demokracija

Jedan od najvećih izazova suvremenih kulturnih politika koje se temelje na demokratskim vrijednostima uključivanja i aktivnog angažmana građana predstavlja sudjelovanje u kulturi. Pojam sudjelovanja mijenjao se kroz povijest i danas ima različita značenja, a u kontekstu mnogih kulturnih politika on se odnosi kako na pasivne tako i na aktivne oblike sudjelovanja građana u kulturi, pri čemu se

United Nations, Sustainable Development Goals. Dostupno na: <https://sdgs.un.org/goals> [05/9/2021].

EP Report on EU Action for Sustainability (2017.). Dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2017-0239_EN.html [05/9/2021].

kao najviša razina aktivnog sudjelovanja smatra koncept sudioničkog upravljanja koji omogućava uključivanje građana u procese donošenja odluka. U potrazi za odgovorima na podbačaje u ovoj sferi, odnosno neuspjeha u osiguravanju široke dostupnosti kulturnih sadržaja i pristupa kulturnoj infrastrukturi te stvaranja prilika i poticanja građana na aktivno sudjelovanje u kulturi u zadnjih par godina paradigma kulturne demokracije ponovno se oživljava.

U Hrvatskoj je područje sudjelovanja u kulturi kao jedno od tri područja (uz kulturnu baštinu te umjetničke discipline i kulturne djelatnosti) najslabije razvijeno. Prema posljednjim podacima Eurostata o kulturnoj participaciji u zemljama članicama Europske unije u 2015. godini, vidljivo je da je Hrvatska među zemljama s najmanjim postotkom sudjelovanja odrasle populacije (starije od 16 godina) u kulturnim aktivnostima kao što su odlazak u kino, prisustvo nastupu uživo (kazališnoj predstavi, koncertu, kulturnom događaju na otvorenom i sl.), posjete prostorima i mjestima za kulturu (muzeju, umjetničkoj galeriji, povijesnom spomeniku, arheološkom nalazištu) itd. Dok je najviša razina sudjelovanja u kulturi zabilježena u nordijskim zemljama (u Danskoj 85,3 %, Švedskoj 85 % te Finskoj 83,7 %) i Nizozemskoj (83,7 %), u skupini zemalja u kojoj je postotak sudjelovanja manji od polovice odraslog stanovništva nalaze se osim Hrvatske (36,6 %) još Grčka i Italija, s nešto višim postotkom u odnosu na Hrvatsku (obje zemlje s 46,9 %) te Bugarska (28,6 %) i Rumunjska (27,4 %) s još manjim postotkom.

U Hrvatskoj trenutno ne postoji sveobuhvatna politika koja bi potaknula cjelokupni kulturni sektor da sudjelovanje u kulturi stavi u središte svojega fokusa, pa se bavljenje ovom problematikom svodi na pojedinačne, projektno orijentirane pothvate, najčešće usmjerene na privremeno razvijanje odnosa s određenom društvenom skupinom, u specifičnom prostoru/teritoriju, ovisno o temi projekta. Međutim, s obzirom na to da je trenutno u izradi *Nacionalni plan razvoja kulture i medija za razdoblje od 2022. do 2027. godine* koji predviđa posebne ciljeve i mjere, možemo očekivati pomake u ovom području. Ministarstvo kulture i medija prepoznalo je važnost djelovanja u ovom području, ali je još uvijek svedeno na projektnu praksu. Riječ je o pružanju potpora akterima kulturnog sektora u okviru projekta

Eurostat – Culture statistics - cultural participation.
Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Culture_statistics_-_cultural_participation#Cultural_participation_by_country_of_birth
[30/8/2022].

"Ruksak pun kulture" čija je svrha osiguravanje umjetničko-edukativnog programa u predškolskim i školskim (osnovnim i srednjim) ustanovama. Ministarstvo također objavljuje i javne pozive za razvoj publike namijenjene projektima koji će kulturu dovesti u prometno slabije povezana područja i povećati sudjelovanje ranjivih skupina. Objavljeni su i javni pozivi za poticanje čitanja te projekte provedene u okviru Europskog socijalnog fonda koji su bili usmjereni na uključivanje mladih i starije populacije (54+) u kulturno-umjetničke programe i razvoj sudioničkog upravljanja u kulturi. Iako su takvi poticaji za razvoj postojeće i stvaranje nove publike potrebni, pokazalo se da se projektnim pristupom ne ostvaruju vidljivi pomaci u angažiranju publike i njihovom uključivanju u kulturu već je potrebna sustavna organizacijska transformacija koja će građane postaviti u samo središte djelovanja kulturnog sektora i time potvrditi ostvarivanje javne svrhe kulturnog sektora. Navike građana u načinima sudjelovanja u kulturi mijenjaju se u skladu s tehnološkim razvojem, posebice informacijskih i komunikacijskih tehnologija, a njihovi su interesi i motivacije za sudjelovanjem također mijenjani u skladu s trendovima i rastom svijesti građana o važnosti njihovog aktivnog uključivanja i angažmana u različitim društvenim procesima. Prakse, iskustvo i navike sudjelovanja građana u kulturi dodatno su izmijenjene tijekom pandemije zbog ograničavanja javnog okupljanja, ali i straha od zaraze te stvaranja novih iskustava i navika u digitalnom okruženju. Sve te prakse, iskustva i navike, ali i potrebe, imaju dugoročne posljedice na sudjelovanje u kulturi koje zahtijeva nove mjere i pristupe, nova znanja i vještine te unapređenje kapaciteta, resursa i infrastrukture kulturnog sektora koji će uzeti u obzir, prije svega, kulturne (autonomija umjetnosti i programska izvrsnost) i društvene (demokratska prava građana na kulturu) interese, pa tek potom i ekonomske (postizanje ekonomskih ishoda) interese u ovom području te osigurati njihovo uravnoteženo postizanje.

Različiti su oblici sudjelovanja, od manipulacije i tokenizma, preko javnog savjetovanja do najviše razine koja podrazumijeva kontrolu građana, a jedan od takvih oblika sudjelovanja predstavlja koncept sudioničkog upravljanja. Kako bi doprinijela artikulaciji ove teme sudioničkoga upravljanja u kulturi, Zaklada "Kultura nova" je od 2016.

Vidović, D. (ur.) (2018.) *Uradimo zajedno. Prakse i tendencije sudioničkog upravljanja u kulturi u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Zaklada "Kultura nova".

do 2018. provodila projekt o sudioničkom upravljanju koji je finaliziran objavom publikacije na istu temu. Važnost razvijanja javno-civilnog partnerstva prepoznalo je i Ministarstvo kulture koje je kroz Europski socijalni fond raspisalo poziv "Kultura u centru – potpora razvoju javno-civilnog partnerstva u kulturi". Međutim, novi modeli upravljanja u kulturi, kao i procesi demokratizacije kulturnih ustanova, u koje su kao dionici uključeni građani i formalizirano civilno društvo, trebaju daljnju institucionalnu i legislativnu podršku kako bi takve prakse u kulturnom sustavu postale održivije.

Kultura i umjetnost danas imaju sve veću važnost u društvenom razvoju i razumijevanju društvenih odnosa i promjena. Oni nisu samo puki odraz društva, već polja koja kroz procese sudioničke umjetničke prakse reagiraju na promjene u društvu i koje u određenoj mjeri mogu utjecati na društvene trendove i pozitivne promjene. Stoga su danas mnogi umjetnici i kulturni profesionalci duboko uronjeni i predani pitanjima koja su usmjerena na artikuliranje i promišljanje mogućih rješenja aktualnih društvenih problema u zajednici, kako bi time doprinijeli pozitivnim promjenama u društvu. Raznolikim eksperimentima i istraživanjima umjetnici osmišljavaju i uspostavljaju nove oblike umjetničke "društvene prakse" koja angažira zajednicu u interaktivnoj razmjeni. Takve umjetničke prakse pažljivim pristupom, koji ne instrumentalizira umjetničku praksu niti društveni problem i zajednicu, stvaraju platforme za razmišljanje, suradnju i izgradnju zajednice. Niz je pojmova koji se koriste kako bi se opisale ove umjetničke prakse (npr. umjetnost za društvene promjene, društveno angažirana umjetnost, umjetnost koja se bavi zajednicom, kultura animacije, kulturni razvoj zajednice, kulturno posredovanje, društvena umjetnost, sudionička umjetnost, itd.), a *Nova europska agenda za kulturu* ističe značaj sudioničke umjetnosti u razvoju samopouzdanja i jačanja zajednice, dok dokument "Work Plan for Culture 2019-2022" (EU, 2018.) u kontekstu kohezije i blagostanja navodi intersektorsku suradnju te da "sudjelovanje u umjetnosti i kulturi potiče aktivno građanstvo, otvorenost, znatiželju i kritičko razmišljanje i time dovodi do jačanja demokracije" (Europska komisija, 2018.: 14).

Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali 2014. – 2020.
Prioritetna os 4. Dobro upravljanje.

EU (2018.) "Council conclusions on the Work Plan for Culture 2019-2022." *Official Journal of the European Union* C460/12.
Dostupno na: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018XG1221(01)) [30/8/2022].

2.2. Navedite temeljne nacionalne i EU strateško-planske dokumente koji prepoznaju važnost problema identificiranih pod točkom 2.1. i pritom pojasnite na koje se specifične mjere/dijelove tih dokumenata identificirani problemi odnose.

Naziv strateškog dokumenta	Naziv poglavlja/ mjere/ aktivnosti
<p>Nacionalna razvojna strategija</p>	<p>Strateški cilj 1. Konkurentno i inovativno gospodarstvo Prioritetna područja javnih politika 5. Poticanje razvoja kulture i medija Dostupno na: https://hrvatska2030.hr/rs1/sc1/ [31/8/2022].</p>
<p>Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. - 2026.</p>	<p>Gospodarstvo Reforme C.1.1. Otporno, zeleno i digitalno gospodarstvo C.1.1.1. Jačanje konkurentnosti i zelena tranzicija gospodarstva C.1.1.1.R6 Razvoj otpornog kulturnog i kreativnog sektora Investicije C.1.1.1. R6-I1 Transformacija i jačanje konkurentnosti kulturnih i kreativnih industrija</p>
<p>Provedbeni program Ministarstva kulture i medija za razdoblje od 2021. do 2024. godine</p>	<p>4.3. Razvoj izvaninstitucionalne (nezavisne) kulture i vizualne umjetnosti 4.3.2. Poticanje razvoja organizacija civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti</p>
<p>Strateški plan Ministarstva kulture 2020. - 2022.</p>	<p>Opći cilj 1. Razvoj kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i proizvodnje Posebni cilj 1.2. Razvoj izvaninstitucionalne (nezavisne) kulture i vizualne umjetnosti</p>
<p>Opća deklaracija o ljudskim pravima Utvrđuje da svatko kao član društva ima pravo na socijalnu sigurnost i ovlašten je na ostvarenje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava neophodnih za njegovo dostojanstvo i slobodan razvoj njegove osobnosti putem državnih napora i međunarodne suradnje te u skladu s organizacijom i mogućnostima svake pojedine države, kao i da svatko ima pravo slobodno sudjelovati u kulturnom životu zajednice, uživati u umjetnosti i sudjelovati u znanstvenom razvoju i njegovim koristima. Zakon o potvrđivanju konvencije o zaštiti i promicanju raznolikosti kulturnih izričaja ("Narodne novine – međunarodni ugovori" broj 5. od</p>	<p>Članci 22. i 27. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/međunarodni/2009_11_12_143.html [31/8/2022]. Članci 1., 2., 6., 7., 8., 11., 12., 13. i 14. Dostupno na:</p>

14.06.2006.) koju je 2005. usvojio UNESCO (a Hrvatska ratificirala 2006.)

Definira mjere za promicanje i zaštitu kulturnih izričaja, a posebno naglašava važnost sudjelovanja i ulogu civilnog društva u zaštiti i raznolikosti kulturnih izričaja te nastojanja svih potpisnica da potiču aktivno sudjelovanje civilnog društva u njihovim naporima realizacije ciljeva ove Konvencije.

Strateški plan Zaklade "Kultura nova" 2022. - 2025.

<http://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/327011.html>
[31/8/2022].

Strateški cilj: Doprinijeti održivom razvoju organizacija te izgradnji i jačanju njihovih sposobnosti za razvoj suvremene kulture i umjetnosti

Posebni ciljevi:

- Unaprijediti uvjete rada organizacija civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti
- Unaprijediti kapacitete organizacija civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti

Glavni programi:

1. Održivi razvoj organizacija
2. Obrazovni program: Rad u kulturi

Strateški cilj: Doprinijeti razvoju naprednih oblika suradnji i inovativnih politika za održivi kulturni razvoj

Posebni ciljevi:

- Poticati razvoj i stabilizaciju modela kontinuirane suradnje i umrežavanja
- Poticati promjene kulturnih i drugih relevantnih politika na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini
- Poticati razvoj participativnih kulturnih politika i drugih srodnih politika radi izgradnje poticajnog okruženja za razvoj kulture i drugih sektora

Glavni programi:

1. Program naprednih oblika suradnji
2. Ekosustav za kulturu

Strateški cilj: Doprinijeti razvoju znanja o suvremenoj kulturi i umjetnosti

Posebni ciljevi:

- Poticati sistematizaciju i prijenos znanja razvijenih u sektoru
- Doprinijeti istraživanjima u kulturi

Glavni programi:

<p>European Green Deal</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Prijenos znanja 2. Program istraživanja <p>Strateški cilj: Doprinijeti razvoju kulturne demokracije</p> <p>Posebni cilj:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poticati sudjelovanje u kulturi • Poticati angažman aktera u kulturi u razvoju lokalnih zajednica <p>Glavni program:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kultura za sve 2. Kultura za društvene promjene <p>Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en [31/8/2022].</p>
<p>Recovery Plan for Europe</p>	<p>EU / MEHANIZAM GRAĐANSKE ZAŠTITE</p> <p>Komisija predlaže da se ojačaju drugi programi kako bi omogućili da ostvare svoju punu ulogu u tome da Unija postane otpornija i da se bave izazovima koje donosi pandemija i njezine posljedice, što između ostaloga uključuje ulaganje u kulturni i kreativni sektor povećanjem financijske omotnice za program <i>Kreativne Europe</i> na razinu od 1,5 milijardi Eura.</p> <p>Dostupno na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/factsheet_2_en.pdf [31/8/2022].</p>
<p>2022 Annual Work Programme for the implementation of the Creative Europe Programme</p>	<p>Povećana je financijska omotnica za program <i>Kreativna Europa</i> na iznos od 2,4 milijarde Eura za razdoblje 2021.-2027. što predstavlja značajno povećanje u usporedbi s prethodnim proračunom, kao i onim predviđenim u Planu oporavka za Europu.</p> <p>Dostupno na: https://culture.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-01/creative-europe-2022-work-programme-c_2022_36_f1.pdf [31/8/2022].</p>
<p>Nova europska agenda za kulturu (2018.)</p>	<p>4.1. Društvena dimenzija – ističe važnost kulture i kulturne raznolikosti za društvenu koheziju i blagostanje, sudjelovanje u kulturi, mobilnost i zaštitu kulturne baštine kao dijeljenih resursa, ulogu sudioničke umjetnosti u jačanju samopouzdanja, kao i kulture</p>

<p>Novi europski Bauhaus</p> <p>Sedamnaest globalnih ciljeva za održivi razvoj (Sustainable Development Goals, SDGs)</p> <p>UNESCO CULTURE 2030 Indicators</p>	<p>u procesima regeneracije zajednice, a također ističe i važnost intersektorskog povezivanja, ali i probleme koji se tiču podplaćenosti i nesigurnosti u kulturnom sektoru.</p> <p>4.2. Ekonomska dimenzija – ističe važnost umjetnosti za formalne i neformalne edukacijske programe i treninge na svim razinama, prepoznaje velike potencijale kulture u eksperimentiranju, otkrivanju novih trendova i istraživanju modela društvenih i ekonomskih inovacija, a vidi i važnu ulogu gradova i regija u ovim procesima. Također je prepoznat pristup odozdo te prakse su-stvaranja, a naveden je i pilot projekt za jačanje suradnje između kulturnog i kreativnog sektora, lokalnih vlasti i visokoobrazovnih ustanova.</p> <p>4.3. Vanjska dimenzija – navodi podršku kulturi kao motora za društvenu održivost i ekonomski razvoj, kao i promociju interkulturalnog dijaloga.</p> <p>6.1. Suradnja s državama članicama – ističe važnost sudioničkoga upravljanja kulturnom baštinom.</p> <p>Kultura je temelj nove inicijative Europski Bauhaus https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_en [31/8/2022]. Dostupno na: https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/ [31/8/2022].</p> <p>Environment & Resilience Prosperity & Livelihoods Knowledge & Skills Inclusion & Participation Dostupno na: file:///C:/Users/Dea/Downloads/371562eng.pdf [31/8/2022].</p>
--	--

2.3. Obrazložite način doprinosa udruga/organizacija civilnog društva rješavanju problema identificiranih pod 2.1., specificirajući na koji je način moguće pratiti i vrednovati doprinos udruga/organizacija civilnog društva rješavanju spomenutih problema. Navedite konkretne mjerljive pokazatelje (informacije iz usporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci) kojima planirate mjeriti doprinos udruga/organizacija civilnoga društva rješavanju identificiranog problema, specificirajući izvor gdje su takvi podaci dostupni.

Opis doprinosa udruga/OCD-a u rješavanju problema	Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa udruga/OCD-a	Izvor(i) podataka
<p>Zaklada "Kultura nova" osiguravanjem finansijskih sredstava za razvoj organizacija civilnog društva na području suvremene kulture i umjetnosti omogućava ovim organizacijama da razvijaju svoje organizacijske kapacitete, jačaju svoju umjetničku, stručnu, organizacijsku i finansijsku sposobnost čime izravno doprinose aktivnom uključivanju i angažmanu građana u suvremenu kulturu i umjetnost u Republici Hrvatskoj.</p> <p>Zaklada također operativno djeluje i kroz svoje razvojne programe u području istraživanja, obrazovanja i stvaranja politika te na taj način doprinosi unapređenju kapaciteta i održivom razvoju civilnog sektora na području suvremene kulture i umjetnosti kao i razvoju inovativnih kulturnih politika.</p> <p>Zaklada podržava one prakse u suvremenoj kulturi i umjetnosti koje su eksperimentalne i istraživačke i/ili kritičke i društveno angažirane, a organizacije civilnog društva vidi kao ključne nositelje novih tendencija u suvremenoj kulturi i umjetnosti. Te su suvremene kulturne i umjetničke prakse usmjerene na istraživanje i ispitivanje granica disciplina i područja, uspostavljanje novih pristupa i kretanja, poduzimanje estetskih i konceptualnih iskoraka, inovativno korištenje materijala, metoda, formata i medija te sveukupno otvaranje novih pogleda i shvaćanja u svijetu umjetnosti i kulture. Suvremena kultura i umjetnost može biti</p>	<ul style="list-style-type: none"> • iznos sredstava uloženi u programe i projekte • broj podržanih OCD-a • broj realiziranih programa / projekata • broj zaposlenih radnika u OCD-ima na području suvremene kulture i umjetnosti • broj i raznolikosti društvenih skupina obuhvaćenih programima sudjelovanje u kulturi • broj novopokrenutih umjetničkih i kulturnih projekata • broj uspješno realiziranih partnerstava u projektima na području suvremene kulture i umjetnosti • broj programa i projekata na području suvremene kulture i umjetnosti koji su realizirani izvan Zagreba • broj podržanih suradničkih platformi • broj novopokrenutih suradničkih platformi • broj pokrenutih zagovaračkih aktivnosti na području kulturnih politika na međunarodnoj, nacionalnoj i subnacionalnim razinama • broj uspješno realiziranih zagovaračkih procesa u području kulturne politike na međunarodnoj, nacionalnoj i subnacionalnim razinama • broj održanih edukacijskih kulturnih i umjetničkih programa za javnost te broj sudionika tih programa • broj članova zajednice uključenih u kulturne akcije koje produciraju OCD-i • broj umjetnika, umjetničkih i/ili kulturnih područja obrađenih kroz različite formate u svrhu dokumentiranja i tumačenja 	<p>Zakladina baza podataka, uključujući polugodišnje i godišnje programske i finansijske izvještaje podržanih OCD-a, kao i izvještaje provedenog administrativnog i sadržajnog vrednovanja programa i projekata te mrežne stranice Zaklade i objavljene publikacije.</p>

<p>usmjerena i na društveni angažman, biti orijentirana na zajednicu te aktivno sudjelovanje i angažman različitih društvenih skupina u kulturi, otvarati delikatne teme u društvu i artikulirati raznovrsne probleme s kojima se suvremeno društvo susreće. Suvremene kulturne i umjetničke prakse putem različitih pristupa, formata i kanala djelovanja omogućavaju građanima uključivanje u različite kulturne aktivnosti, čime se podiže svijest građana o važnosti njihova angažmana i aktivnog sudjelovanja u kulturi.</p>	<p>njihovog rada i značaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • broj predstavnika OCD-a koji su sudjelovali u edukacijskim programima Zaklade • rezultati, ishodi i uspješnost koje su OCD-i ostvarili u suvremenoj kulturi i umjetnosti te lokalnoj zajednici • broj stručnjaka i ispitanika uključenih u istraživanja • broj sudionika događanja u (su)organizaciji Zaklade 	
---	---	--

3. PRETHODNE I POSTOJEĆE FINACIJSKE I NEFINACIJSKE PODRŠKE ZA SEKTORSKO PODRUČJE: PREGLED NATJEČAJA I JAVNIH POZIVA KOJI SE BAVE NAVEDENIM PROBLEMIMA, OBJAVLJENIH U 2022.

3.1. Navedite natječaje i javne pozive za financiranje projekata i programa udruga/organizacija civilnoga društva koji su u 2022. objavljeni (ili ih planirate objaviti) vezano uz identificirane probleme, s ukupnim brojem financiranih projekata i ukupnim iznosima dodijeljenima za pojedini natječaj odnosno javni poziv, specificirajući broj i naziv aktivnosti u Državnom proračunu te vrstu izvora (proračunska sredstva, sredstva iz prihoda od igara na sreću, druga namjenska sredstva, sredstva Europske unije ili sredstva inozemnih fondova).

2022.				
Naziv natječaja ili javnog poziva [†]	Broj ugovorenih projekata	Iznos	Broj i naziv aktivnosti u proračunu	Izvor (11, 12, 41, 51, 52, 561...)
Program podrške 2022 s rokom prijave 24. 3. 2022. PP7: Podrška za organizacijsko i umjetničko pamćenje	PP7: 6	PP7: 240.000	A781006	41
Program podrške 2022 s rokom prijave 24. 6. 2022. PP10: Podrška za profesionalno usavršavanje za rad u kulturi	PP10: 5	PP10: 50.000	A781006	41

[†] ako je primjenjivo, upišite naziv tijela koje je u 2022. godini raspisalo natječaj, ali je u međuvremenu pripojeno drugom javnom tijelu i čije ste obveze preuzeli

Program podrške 2022 s rokom prijave 1. 9. 2022.				
PP1: Podrška za organizacijski razvoj – jednogodišnja i višegodišnja podrška	PP1: 75-80	PP1: 7.840.000	A781006	41
PP2: Podrška za mobilnost	PP2: 10	PP2: 150.000	A781006	41
PP3: Razvoj novih umjetničkih ideja	PP3: 11	PP3: 220.000	A781006	41
PP4: Razvoj suradničkih platformi u Republici Hrvatskoj – jednogodišnja i višegodišnja podrška	PP4: 5-10	PP4: 1.000.000	A781006	41
PP5: Razvoj suradničkih platformi u Europi – jednogodišnja i višegodišnja podrška	PP5: 4-6	PP5: 1.000.000	A781006	41
PP6: Podrška za razvoj praksi sudjelovanja u kulturi	PP6: 5	PP6: 100.000	A781006	41
PP7: Podrška za organizacijsko i umjetničko pamćenje	PP7: 5	PP7: 200.000	A781006	41
PP8: Podrška za programe neformalnog obrazovanja u suvremenoj kulturi i umjetnosti za javnost: 300.000 kn.	PP8: 10	PP8: 300.000 kn	A781006	41
<i>*Provedba javnih poziva u okviru Programa podrške 2022 s rokom prijave 1.9.2022. je u tijeku, pa su za njega ovdje navedeni indikativni brojevi projekata i iznosi, a u skladu s indikativnim proračunom Programa podrške. Rezultati će biti objavljeni do 2.12.2022.</i>				

4. OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA U 2023.

4.1. Navedite ključne strateške ciljeve iz Vaše sektorske nadležnosti čijem ostvarenju će u 2023. doprinijeti projekti i programi udruga/organizacija civilnoga društva koje planirate financirati.

Strateški cilj(evi) čijem ostvarenju će doprinijeti natječaj ili javni poziv za projekte i programe udruga/OCD-a u 2023.:	Način na koji će natječaj ili javni poziv za projekte i programe udruga/OCD-a doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva (ukratko opišite):
<p>Doprinijeti održivom razvoju organizacija te izgradnji i jačanju njihovih sposobnosti za razvoj suvremene kulture i umjetnosti</p>	<p>S ciljem unapređenja uvjeta rada udruga i umjetničkih organizacija koji će izravno utjecati na podizanje kvalitete njihova programskog djelovanja, Zaklada osigurava financijsku i stručnu podršku koja je u sustavu nedostatna, ne postoji i/ili ne zadovoljava na prikladan način postojeće potrebe organizacija civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti. U tu svrhu Zaklada razvija različite oblike programa podrške putem kojih može na što kvalitetniji način odgovoriti na prepoznate potrebe organizacija. Osim pružanja podrške za operativne troškove organizacija za produkciju, distribuciju ili vođenje prostora za kulturu i umjetnost, Zaklada svoje aktivnosti usmjerava i na pružanje podrške za mobilnost u kulturi, rezidencije u kulturi, umjetnička istraživanja i zelenu tranziciju. U nedostatku financijskih sredstava, a s ciljem pružanja što sveobuhvatnije podrške organizacijama civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti, Zaklada će osmisliti i provoditi program nemonetarne podrške, koji također može doprinijeti održivom razvoju organizacija i jačanju njihovih sposobnosti za razvoj suvremene kulture i umjetnosti. Uspostavom Fonda za pomoć u kriznim situacijama stvorit će se novi izvor za pružanje potpore u nepredviđenim i izvanrednim okolnostima, u kojima se organizacije mogu naći kao posljedica prirodnih nepogoda, bolesti, krađe ili oštećenja opreme i drugih kriznih situacija, kako bi se organizacijama omogućilo da na brži i lakši način odgovore na negativne posljedice takvih okolnosti.</p> <p>Zaklada će uspostavom novog programa za bolje uvjete rada putem različitih vrsta aktivnosti, koje će provoditi i u suradnji s organizacijama civilnog društva, odgovarati na probleme poput samoizrabljivanja, sagorijevanja, nepravedne naknade za rad i slično te na taj način doprinijeti unapređenju uvjeta rada. S ciljem unapređenja kapaciteta organizacija civilnog društva, odnosno unapređenja njihovih znanja i vještina u području rada u kulturi, Zaklada će nastaviti s provedbom različitih pojedinačnih programa te uspostaviti novi višemjesečni obrazovni program u područjima kulturnog menadžmenta, upravljanja u kulturi, kulturnih politika, autorskog prava, zagovaranja, zelene</p>

Doprinijeti razvoju naprednih oblika suradnji i inovativnih politika za održivi kulturni razvoj

tranzicije, javne komunikacije, sudjelovanja u kulturi i slično. Ti će programi objediniti stjecanje elaboriranoga teorijskog znanja i praktičnog iskustva i time kulturnim radnicima u civilnom sektoru u kulturi omogućiti profesionalno napredovanje, ostvarenje obrazovnih ambicija i daljnju motivaciju za djelovanje te sveukupno doprinijeti razvoju ljudskih potencijala u tom sektoru. Pružanjem podrške za profesionalno usavršavanje Zaklada će stvoriti prilike za sudjelovanje u obrazovnim programima i edukacijama koje provode druge organizacije u Hrvatskoj ili inozemstvu.

Zaklada će također razviti okvir kojim će poticati razmjenu znanja i vještina među organizacijama civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti te i na taj način doprinositi njihovu neformalnom povezivanju i jačanju kapaciteta.

Mrežni model organiziranja omogućava učinkovito djelovanje, brz protok informacija i prijenos ideja u konkretne akcije te nudi niz pogodnosti koje unapređuju suradnju među organizacijama (horizontalna struktura, učinkovitost zajedničkog rada, učenje, prijenos znanja, stručnost, podrška među članovima, ekonomično iskorištavanje resursa), zbog čega predstavlja važan način povezivanja u području civilnog društva u suvremenoj kulturi i umjetnosti, kojim se organizacije, članice mreža, osnažuju za samostalno djelovanje. Kako bi se osigurao održiv i učinkovit razvoj suradničkih platformi, Zaklada pruža podršku za razvoj dinamičnih, samoorganiziranih i dugoročnih suradničkih platformi koje će proizvoditi nova znanja i prakse, a ne samo razmjenjivati postojeće, i poticati promjene u sustavu kulture na europskoj, nacionalnoj, regionalnim i lokalnim razinama. Zaklada na taj način pruža podršku za unapređenje suradnje i povezivanja organizacija iz različitih disciplina, sektora i teritorija.

U nastojanju da odgovori na nove izazove i potrebe u sektoru kulture, Zaklada stvara poticajno okruženje za razvoj kulture, civilnog društva i drugih relevantnih politika. Suvremeni trendovi u području kulturne politike, ali i drugih javnih politika, sve više računaju na aktivno sudjelovanje svih zainteresiranih strana u procesima diskusija i donošenja odluka, čime se ti procesi unaprjeđuju i osigurava se rast povjerenja i utjecaja. Na taj se način stvara okvir za produktivnije kulturne politike, koje doprinose poticanju, modernizaciji i demokratizaciji kulturnog života. Budući da kultura igra važnu ulogu u razvoju zajednica i da predstavlja izrazito složeno i dinamično područje, veliki je izazov uspostaviti tip politike koji će reagirati na brzi razvoj kulture i osigurati njezinu adaptaciju na stalne promjene. U vremenima promjena i financijskih kriza, kada

<p>Doprinijeti razvoju znanja o suvremenoj kulturi i umjetnosti</p>	<p>se državni proračuni za kulturu i umjetnost smanjuju, kada se o kulturi govori ekonomskim jezikom i mjeri se njezina produktivnost, potrebno je zaštititi kulturu kao polje od javnog interesa te se usredotočiti na njezinu društvenu i nematerijalnu vrijednost. S ciljem promišljanja i iznalaženja potencijalnih odgovora na navedene suvremene trendove, osmišljavanja novih modela ustanova, upravljanja i financiranja u kulturi te davanja poticaja daljnjim procesima samoorganiziranja u kulturi, Zaklada zagovara implementaciju pozitivnih promjena u polju kulturne politike, aktivno doprinosi ukupnom kulturnom razvoju te vodi prema uspostavljanju i funkcioniranju participativne, inkluzivne i demokratske kulturne politike.</p> <p>Operativnim se djelovanjem Zaklada aktivno uključuje u različite procese oblikovanja kulturnih politika na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini kako bi potaknula promjene u kulturnim politikama i poticala razvoj inovativnih kulturnih politika. Kako bi postigla navedene ciljeve, Zaklada uz pružanje financijske podrške organizira različita događanja, osmišljava i realizira raznolike projekte i aktivnosti te provodi analize i istraživanja. U nastojanju da doprinese razvoju drugih srodnih područja, što može imati pozitivne učinke na stvaranje poticajnog okruženja za civilni sektor u kulturi, Zaklada sudjeluje i u različitim procesima oblikovanja politika u područjima civilnog društva, zakladništva i drugim srodnim područjima. Na te načine Zaklada doprinosi uvođenju načela, pravila i mehanizama sudjelovanja, zastupanja i odgovornosti svih u formiranju, odlučivanju i provedbi kulturnih politika, s ciljem davanja konkretnog i usklađenog doprinosa nužnim promjenama u kulturnom sustavu te razvoja inovativnih kulturnih politika, ukazujući na rješenja koja će omogućiti bolju budućnost ne samo civilnog već i cjelokupnog kulturnog sektora u Hrvatskoj.</p> <p>Budući da obrazovanje u kulturi i umjetnosti predstavlja imperativ za kulturni i umjetnički razvoj svake zajednice, a ujedno je i snažna podloga za sveukupni društveni razvoj, jedan od ključnih izazova u oblikovanju kulturnih politika predstavlja i pristup obrazovnim programima koji obuhvaćaju umjetnost i kulturu. S ciljem stvaranja programa koji će odgovoriti na potrebe raznolike publike te osmišljavanja programa koji će pružiti alternativne obrazovne formate za promicanje kulture i umjetnosti, važno je osmisliti inovativne modele, planove i programe obrazovanja u kulturi te stvoriti podlogu za njihovo sustavno provođenje. Zaklada će provoditi postupak pružanja sustavne podrške u planiranju i osmišljavanju te vođenju različitih obrazovnih aktivnosti organizacija civilnog društva, koje će stvarati funkcionalna znanja, vještine, tehnike i metode</p>
--	--

dostupne zainteresiranoj javnosti, čime će se dugoročno osigurati učinkovitost kulturnog i umjetničkog djelovanja i njegova uspješnost u sudjelovanju u daljnjem društvenom razvoju.

U svrhu osiguravanja stabilnijih i kvalitetnijih uvjeta za dokumentiranje i tumačenje djelovanja pojedinih organizacija, umjetnika ili specifičnih umjetničkih i kulturnih područja koja nisu na primjeren i/ili dostatan način istražena i zabilježena, a koja su značajna za razvoj određenog umjetničkog i kulturnog područja te sredine u kojoj djeluju ili su djelovala, Zaklada nastavlja osiguravati podršku za bilježenje suvremenog umjetničkog i kulturnog djelovanja, koje ostaje kao nasljeđe budućim generacijama.

U kulturnom sustavu općenito, pa tako i u dijelu koji se odnosi na civilni sektor u kulturi, izostaje analitička podloga koja bi predstavljala temelj za analize i daljnja promišljanja o unapređenju cjelokupnog sustava. Stoga je potrebno provoditi sveobuhvatna istraživanja u kulturi općenito i u civilnom sektoru u kulturi te na taj način proizvoditi informacije na temelju kojih će biti moguće učiti, donositi odluke i definirati daljnje djelovanje, nova promišljanja i tumačenja postojećih uloga i značaja kulture. Na taj način Zaklada nastavlja doprinositi kreiranju dugoročnih strategija u području kulture i civilnog društva i donošenju odluka na temelju relevantnih pokazatelja i realnog stanja te argumenata proizašlih iz relevantnih i aktualnih podataka i izrađenih preporuka. Time će dati doprinos razumijevanju složenosti tog polja, umanjiti nerazumijevanje između pojedinih disciplina, područja i sektora te stvoriti podlogu za razvijanje i unapređenje Zakladinih aktivnosti u okviru programa podrške.

Doprinijeti razvoju kulturne demokracije

S ciljem uspostavljanja praksi sudjelovanja u kulturi kao dugoročnih, strateških i dinamičnih procesa koji će zahvatiti cjelokupnu organizaciju i obuhvatiti aktivnosti kojima se unapređuju i produbljuju odnosi s postojećom publikom te razvijaju pristupi prema novoj publici, Zaklada nastavlja osiguravati podršku organizacijama za razvoj praksi sudjelovanja u kulturi. Nastavno na to, a uzimajući u obzir činjenicu da je riječ o aktivnostima koje zahtijevaju specifične kompetencije i organizacijsku predanost, Zaklada sudjeluje u procesima unapređenja strategija i metodologija za organizacijsku transformaciju, koje će pomoći organizacijama civilnog društva da prilagode svoje djelovanje i u fokus interesa uz umjetničke sadržaje stave prakse sudjelovanja u kulturi, koje će biti komplementarne umjetničkom programu.

Demokracija u kulturnoj politici uključuje konkretne implikacije na procese donošenja odluka, pa se stoga sudionički pristupi, kao koncept koji omogućuje građanima uključivanje u proces donošenja odluka, vidi kao jedan od mogućih pristupa. Načelo sudjelovanja u razvoju kulturne politike i kulturnog upravljanja podrazumijeva najvišu razinu sudjelovanja koja se temelji na ideji decentralizacije struktura moći, tj. na uspostavljanju viših demokratiziranih modela koji se temelje na podjeli odgovornosti i zajedničkom donošenju odluka. Iako sudionički pristupi nisu novina u kontekstu razvoja, oni u području kulture i kulturne politike još nisu u dovoljnoj mjeri prepoznati kao koncept koji je ključan za sudjelovanje u kulturi, razvoj kulturne demokracije te afirmaciju kulturne raznolikosti i kulturnih prava. Zaklada stoga svojim djelovanjem doprinosi afirmaciji i stvaranju pozitivnog okruženja za razvoj sudioničkih pristupa, kojima otvara brojne putove za nove, otvorenije i participativnije horizonte kulturnog razvoja.

Budući da kultura i umjetnost danas imaju sve veću važnost u društvenom razvoju i razumijevanju društvenih odnosa i promjena, odnosno da nisu samo puki odraz društva, već polja koja putem procesa sudioničke umjetničke prakse reagiraju na promjene u društvu i koja u određenoj mjeri mogu utjecati na društvene trendove i pozitivne promjene, Zaklada će davati podršku raznolikom eksperimentiranju i istraživanju, osmišljavanju i uspostavljanju novih oblika umjetničke 'društvene prakse', koja nastaje u izravnoj interakciji i razmjeni s lokalnom zajednicom. Nadalje, u partnerstvu s drugim sektorima i područjima, Zaklada će razvijati tematske programe podrške koji će umjetnicima i kulturnim profesionalcima u organizacijama civilnog društva dati priliku da kreiraju umjetničke sadržaje koji doprinose boljitku različitih društvenih skupina u različitim područjima i kontekstima. Zaklada će također doprinosti većoj vidljivosti i razumijevanju važnosti uloge kulture u procesima postizanja društvenih promjena.

5. MJERE U ČIJOJ PROVEDBI SUDJELUJU UDRUGE/ORGANIZACIJE CIVILNOGA DRUŠTVA, POTREBNE ZA OSTVARENJE STRATEŠKIH CILJEVA

- 5.1. Navedite natječaje odnosno javne pozive koje predlažete raspisati u 2023. u svrhu doprinosa ostvarenju zacrtanih strateških ciljeva iz Vaše sektorske nadležnosti (iz točke 4.1.), uz prijedlog potrebnih iznosa te specificirajući broj i naziv dosadašnje aktivnosti u Državnom proračunu te vrstu izvora (proračunska sredstva, sredstva iz prihoda od igara na sreću, druga namjenska sredstva, sredstva Europske unije ili sredstva inozemnih fondova). Ukoliko ne postoji aktivnost u Državnom proračunu i potrebno je otvoriti novu, molimo da to

navedete. Ukoliko postoji mogućnost preklapanja s natječajima odnosno javnim pozivima iz nacionalnih, EU sredstava ili drugih inozemnih fondova iz nadležnosti neke druge institucije, molimo da navedete s kojim je tijekom potrebno koordinirati područja financiranja.

Naziv natječaja ili javnog poziva kojim će se doprinijeti u ostvarenju cilja	Iznos	Broj i naziv aktivnosti u proračunu	Izvor (11, 12, 41, 51, 52, 561...)	Drugi TDU s kojime je potrebno koordinirati područja financiranja
Program podrške 2023				
PP1: Podrška za organizacijski razvoj – jednogodišnja i višegodišnja podrška	PP1: 13.500.000	A781006	41	
PP2: Podrška za mobilnost	PP2: 600.000	A781006	41	
PP3: Razvoj novih umjetničkih ideja	PP3: 600.000	A781006	41	
PP4: Razvoj suradničkih platformi u Republici Hrvatskoj – jednogodišnja i višegodišnja podrška	PP4: 2.500.000	A781006	41	
PP5: Razvoj suradničkih platformi u Europi – jednogodišnja i višegodišnja podrška	PP5: 3.000.000	A781006	41	
PP6: Podrška za razvoj praksi sudjelovanja u kulturi	PP6: 200.000	A781006	41	
PP7: Podrška za organizacijsko i umjetničko pamćenje	PP7: 600.000	A781006	41	
PP8: Podrška za programe neformalnog obrazovanja u suvremenoj kulturi i umjetnosti za javnost	PP8: 500.000	A781006	41	

PP9: Podrška za pomoć u kriznim situacijama	PP9: 500.000	A781006	41	
PP10: Podrška za profesionalno usavršavanje za rad u kulturi	PP10: 100.000	A781006	41	
PP11: Podrška za umjetničke i kulturne akcije u zajednici	PP11: 300.000	A781006	41	
PP12: Podrška za ekološku tranziciju	PP12: 1.200.000	A781006	41	
PP13: Podrška za rezidencije u kulturi	PP13: 400.000	A781006	41	
Ukupno PP:	24.000.000			
RAZVOJNI I ISTRAŽIVAČKI PROGRAMI				
<i>(Zaklada svoju misiju i viziju ostvaruje i kroz provedbu razvojnih i istraživačkih programa)</i>				
Program nemonetarne podrške	150.000			
Edukacija iz područja rada u kulturi	200.000			
Akademija "Znanja nova"	300.000			
Forum za razmjenu	200.000			
Istraživanje o uvjetima rada u post-COVID eri	200.000			
Ukupno R&I:	1.050.000			
UKUPNO PP+R&I:	25.050.000			
<i>Napomena: U sve programe koje provodi Zaklada uračunati su i operativni troškovi.</i>				

5.2. Tko su predviđeni glavni korisnici projekata i programa koji će se financirati putem natječaja ili javnog poziva? Ukratko opišite korisnike specificirajući glavna obilježja svake korisničke skupine, njihov broj te njihove potrebe na koje projekti i programi trebaju odgovoriti u 2023.:

Opis glavnih korisničkih skupine, njihov broj i potrebe

Udruge i umjetničke organizacije na području suvremene kulture i umjetnosti (do sada je prijavu na programe podrške Zaklade "Kultura nova" uputilo više od 600 organizacija).

Udruge i umjetničke organizacije na području suvremene kulture i umjetnosti u posljednjih su 20-ak godina jedne od najvažnijih nositeljica suvremenih trendova u području kulture i umjetnosti u Hrvatskoj, a publiku su upoznale s najnovijim kretanjima u području suvremene umjetnosti i kulture. Ove samoosnovane neprofitne organizacije otvorene su i fleksibilne u svom radu. Programe organiziraju kao javna i najčešće besplatna događanja, a u slučajevima kada se ulaznice naplaćuju uglavnom se radi o simboličnim iznosima koji trebaju pokriti troškove organiziranja te pomoći u namjeri prikupljanja sredstava za druge programe i/ili iznajmljivanje prostora za kulturno-umjetničko djelovanje. Modeli organiziranja temelje se na principima otvorenosti, decentraliziranosti, fleksibilnosti i pokretljivosti, participativnosti, inkluzivnosti i raznolikosti. Eksperimentiraju s različitim modelima samoorganiziranog i nehijerarhijskog djelovanja, promoviraju otvorenu komunikaciju putem svih raspoloživih kanala te razmjenjuju i dijele resurse, znanja i odgovornosti. Te organizacije uvode nove teme, načine rada i proizvodnje u suvremenu kulturu i umjetnost, redefinišu postojeće vrijednosti i šire horizonte umjetničkog stvaralaštva i kulturnog djelovanja, podižu svijest i razvijaju rasprave o osjetljivim pitanjima, potiču empatiju, toleranciju i međusobno razumijevanje, štite i promiču kulturnu raznolikost te uspostavljaju nove tendencije u hrvatskoj kulturnoj stvarnosti obilježenoj posttranzicijskim procesima, ranjivom demokracijom i trajnom društveno-ekonomskom krizom. Posebnu ulogu imaju u vremenima krize i oporavka jer omogućavaju građanima aktivno sudjelovanje u kulturi i na taj način izravno utječu na mentalno zdravlje i otpornost ljudi.

Udruge i umjetničke organizacije obuhvaćaju najrazličitije skupine korisnika, ovisno o konceptu programa / projekta i temi koju obrađuju, među kojima su najčešće grupe sljedećih korisnika:

- kulturni djelatnici (voditelji, menadžeri, članovi uprava i sl.), umjetnici i drugi plaćeni radnici u kulturi i volonteri u javnom, civilnom i privatnom sektoru
- redovna publika koja ima naviku pratiti kulturne programe (izvedbena umjetnost, film, vizualna umjetnost, književnost, glazba i sl.)
- slučajna publika u javnim otvorenim prostorima (ulice, trgovi, parkovi, javni prijevoz itd.)
- mladi koji su angažirani u umjetničkim i kulturnim programima i projektima i mlada publika
- studenti umjetničkih akademija i društveno-humanističkih smjerova i studenti drugih usmjerenja
- pripadnici različitih marginaliziranih skupina (nacionalne manjine, osobe s invaliditetom, imigranti, azilanti, LGBTIQ osobe i druge skupine pod rizikom od socijalne isključenosti)
- osobe starije dobi koje pasivno i/ili aktivno sudjeluju u kulturnim, društvenim i obrazovnim aktivnostima
- građani koji u slobodno vrijeme sudjeluju u amaterskoj umjetnosti ili srodnim aktivnostima
- članovi lokalne zajednice koji koriste različite usluge u prostorima za kulturu i aktivno sudjeluju u kulturnim i umjetničkim aktivnostima
- medijski djelatnici iz tiskanih i elektroničkih medija
- predstavnici akademske zajednice
- predstavnici nacionalne i lokalne administracije, primarno zaposlenici odjela za kulturu, društvene djelatnosti, urbano planiranje i slično
- stvaratelji javnih politika i donositelji odluka u području kulture i drugim relevantnim politikama.

5.3. Koji je očekivani ukupni broj ugovora koji se planira sklopiti s udrugama/organizacijama civilnog društva temeljem natječaja odnosno javnog poziva?

Očekivani broj projekata koji će se financirati /broj zaključenih ugovora s OCD o provedbi projekta:	
Naziv natječaja ili javnog poziva	Očekivani broj projekata/ugovora
Program podrške 2023	
PP1: Podrška za organizacijski razvoj – jednogodišnja i višegodišnja podrška	PP1: 90
PP2: Podrška za mobilnost	PP2: 20
PP3: Razvoj novih umjetničkih ideja	PP3: 20
PP4: Razvoj suradničkih platformi u Republici Hrvatskoj – jednogodišnja i višegodišnja podrška	PP4: 12
PP5: Razvoj suradničkih platformi u Europi – jednogodišnja i višegodišnja podrška	PP5: 10
PP6: Podrška za razvoj praksi sudjelovanja u kulturi	PP6: 10
PP7: Podrška za organizacijsko i umjetničko pamćenje	PP7: 12
PP8: Podrška za programe neformalnog obrazovanja u suvremenoj kulturi i umjetnosti za javnost	PP8: 10
PP9: Podrška za pomoć u kriznim situacijama	PP9: 25
PP10: Podrška za profesionalno usavršavanje za rad u kulturi	PP10: 10
PP11: Podrška za umjetničke i kulturne akcije u zajednici	PP11: 10
PP12: Podrška za ekološku tranziciju	PP12: 24
PP13: Podrška za rezidencije u kulturi	PP13: 10

5.4. Koji su najviši i najniži iznosi financijske podrške koje će biti moguće ostvariti temeljem pojedinih natječaja odnosno javnih poziva navedenih u točki 5.1?

Najniži iznos za projekt/program	Najviši iznos za projekt/program
PP1: Podrška za organizacijski razvoj – jednogodišnja i višegodišnja 70 % najvišeg iznosa (utvrđuje se na temelju bodova)	PP1: Podrška za organizacijski razvoj – jednogodišnja i višegodišnja Kategorije a1) i b1) 100.000 Kategorije a2) i b2) 150.000 Kategorije a3), b3) i c) 200.000
PP2: Podrška za mobilnost – 30.000	PP2: Podrška za mobilnost – 30.000
PP3: Razvoj novih umjetničkih ideja – 30.000	PP3: Razvoj novih umjetničkih ideja – 30.000
PP4: Razvoj suradničkih platformi u Republici Hrvatskoj – jednogodišnja i višegodišnja podrška 70 % najvišeg iznosa (utvrđuje se na temelju bodova)	PP4: Razvoj suradničkih platformi u Republici Hrvatskoj – jednogodišnja i višegodišnja podrška Kategorija a) 200.000 Kategorija b) 150.000
PP5: Razvoj suradničkih platformi u Europi – jednogodišnja i višegodišnja podrška 70 % najvišeg iznosa (utvrđuje se na temelju bodova)	PP5: Razvoj suradničkih platformi u Europi – jednogodišnja i višegodišnja podrška – 300.000
PP6: Podrška za razvoj praksi sudjelovanja u kulturi – 20.000	PP6: Podrška za razvoj praksi sudjelovanja u kulturi – 20.000
PP7: Podrška za organizacijsko i umjetničko pamćenje – 50.000	PP7: Podrška za organizacijsko i umjetničko pamćenje – 50.000
PP8: Podrška za programe neformalnog obrazovanja u suvremenoj kulturi i umjetnosti za javnost – 50.000	PP8: Podrška za programe neformalnog obrazovanja u suvremenoj kulturi i umjetnosti za javnost – 50.000
PP9: Podrška za pomoć u kriznim situacijama – 20.000	PP9: Podrška za pomoć u kriznim situacijama – 20.000
PP10: Podrška za profesionalno usavršavanje za rad u kulturi – 10.000	PP10: Podrška za profesionalno usavršavanje za rad u kulturi – 10.000
PP11: Podrška za umjetničke i kulturne akcije u zajednici – 30.000	PP11: Podrška za umjetničke i kulturne akcije u zajednici – 30.000
PP12: Podrška za ekološku tranziciju – 50.000	PP12: Podrška za ekološku tranziciju – 50.000
PP13: Podrška za rezidencije u kulturi – 40.000	PP13: Podrška za rezidencije u kulturi – 40.000

6. KAPACITETI TIJELA DRŽAVNE UPRAVE, UREDA VLADE RH ILI JAVNE INSTITUCIJE ZA PROVEDBU NATJEČAJA ODNOSNO JAVNOG POZIVA

- 6.1. Broj djelatnika/djelatnica i vanjskih suradnika koji će biti zaduženi za provedbu natječaja odnosno javnog poziva te praćenje rezultata financiranih projekata i programa udruga/organizacija civilnoga društva (uključujući najmanje jedan terenski posjet tijekom 2023. na kojemu će se provjeravati izvršavanje ugovornih obveza, namjensko trošenje sredstava te isporučivanje rezultata planiranih natječajem odnosno javnim pozivom). Molimo navedite i izdvajaju li se posebna sredstva za njihov rad na ovim poslovima i o kojim se iznosima radi

Naziv natječaja ili javnog poziva	Broj djelatnika/djelatnica koji su zaposleni na puno radno vrijeme na tim poslovima	Broj djelatnika/djelatnica koji povremeno sudjeluju na tim poslovima	Broj vanjskih suradnika na poslovima provedbe natječaja ili javnog poziva i praćenju financiranih projekata i programa udruga/organizacija civilnoga društva	Imena osoba zaduženih za provedbu natječaja ili javnog poziva i praćenje financiranih projekata i programa udruga/organizacija civilnoga društva
Program podrške Zaklade "Kultura nova" obuhvaća sve programe koje provodi Odjel za programe podrške	3		15 – 25	<p>Danijela Šavrljuga Todorović, Marijana Jurčević i Lucija Mandić</p> <p>Upravni odbor za potrebe procjene kvalitete prijava na Programe podrške Zaklade "Kultura nova" imenuje nezavisne stručnjake te osniva Povjerenstva za procjenu kvalitete prijava, a u vrednovanju sadržajne kvalitete podržanih programa / projekata sudjeluju nezavisni stručnjaci.</p>

7. SAVJETOVANJE SA ZAINTERESIRANIM ORGANIZACIJAMA CIVILNOGA DRUŠTVA

7.1. Navesti na koji način je obavljeno savjetovanje s organizacijama civilnoga društva u procesu pripreme sektorske analize.

Dokument ili dio sektorske analize o kojem je provedeno savjetovanje	Metoda savjetovanja (<i>npr. internetsko savjetovanje, okrugli stol, fokus grupa, „open space tehnologija“, „world cafe“ itd.</i>)	Datumi (razdoblje) provedenih savjetovanja	Nazivi organizacija civilnoga društva koje su sudjelovale u savjetovanju
<p>Dokument Sektorske analize</p> <p>Napomena: Ovaj je dokument Sektorske analize izrađen na temelju Zakladinog Strateškog plana za razdoblje 2022. – 2025. koji je nastao u okviru participativnog procesa. Taj je proces uključio više od 140 osoba, a uz intervjue, fokus grupe i radionice bile su organizirane i četiri <i>online</i> tematske rasprave na koje su bili pozvani svi zainteresirani. Nakon izrade Nacrta Strateškog plana provedeno je e-savjetovanje. Dokument je također izrađen i na temelju Razgovora o Zakladi koje je Zaklada provela početkom ožujka 2022., a koji su također poslužili i za niz izmjena i unapređenja Programa podrške. Sektorska analiza se također oslonila i na mišljenja Zakladinih prijavitelja i korisnika koja su iznesena u polugodišnjim i godišnjim izvještajima o provedbi odobrenih programa i projekata u okviru Programa podrške. Iz tih razloga je internetsko savjetovanje s organizacijama civilnog društva provedeno na temelju cjelokupno</p>	<p>Internetsko savjetovanje</p>	<p>2.9.2022. – 8.9.2022.</p>	

izrađene Sektorske analize, a i uzimajući u obzir činjenicu da je predstavnicima organizacija, u nedostatku kapaciteta i vremena, jednostavnije dati očitovanje i komentare na već predloženi dokument u okolnostima u kojima postoji redovna komunikacija i iznošenje mišljenja o problemima i potrebama.			
--	--	--	--

7.2. Izvještaj o prihvaćenim i neprihvaćenim komentarima i prijedlozima organizacija civilnoga društva u postupku savjetovanja o definiranju prioriteta problema i elementima javnih natječaja i drugih programa financiranja projekata i programa od interesa za opće dobro koje provode udruge i druge organizacije civilnoga društva kojima će se doprinijeti rješavanju identificiranih sektorskih problema

Naziv organizacije civilnoga društva	Prihvaćeni komentari	Neprihvaćeni komentari i razlozi neprihvatanja

Ovjera čelnika tijela državne uprave / institucije:

dr. sc. Dea Vidović
 _____
Ime i prezime

M.P.

_____
Potpis